Vier dooa!

'97

55

Via fora!! és una publicació que apareix l'hivern del 1984, fruit del treball d'equip de l'associació cultural **enllaç**, i des d'aleshores continua publicant-se amb una tossuda periodicitat trimestral.

Els primers números —amb el subtitol 'Publicació per a la gent culturalment activa'— es dirigeixen a totes aquelles persones que porten a terme alguna activitat de dinamització cultural. Poc a poc, en incrementar la relació amb altres publicacions afins d'arreu del món, Via fora!! es va convertint en una plataforma de difussió d'idees sobre noves maneres d'entendre la societat i les seves relacions amb el medi. Així, s'hi publiquen articles sobre temes tant diversos com ara les relacions humanes, els mecanismes del poder, els conflictes ètnics i nacionals, els models econòmics, el coneixement del propi cos, l'explotació nord ⇨ sud, la degradació del medi natural, els sistemes cooperatius, la gestió dels recursos o la participació política, sempre des d'un punt de vista innovador, amb un triple objectiu:

✓ informar sobre els debats ideològics i les experiències pràctiques que s'estan duent a terme arreu del món,

✓ provocar la reflexió individual i col·lectiva al voltant d'aquests temes, i

✓ apuntar possibles línies d'acció envers petits canvis dins d'una perspectiva global.

Via fora!! is a plublication which appears within the winter of 1984, fruit of the group work of the cultural association **enllaç**, and since then it continues being published with a quarterly obstinated periodicity.

The first issues —with the subtitle 'Publicació per a la gent culturalment activa'— were directed to all those people who carried out some activity of cultural dynamization. Gradually, with the increase of relationships with other similar publications all over the world *Via Fora!!* is becaming a platform for the diffusion of ideas concerning new ways to undestand society ans its relationships with the environement. Then, there are published articles about subjects as diverses as human relationships, mechanismes of power, ethnic and national conflicts, economical patterns, the knowledge of the own body, North ⇨ South explotation, the degradation of natural environement, cooperative systems, the resourcers management or the political participation, always from an innovating point of view, with a triple objective:

✓ to inform about ideological debates and practical experiences carried out all over the world.

✓ to promote individual and collective reflexion concerning these subjects, and

✓ to point out possible action lines towards small changes within a global prespective.

Via fora!! estas eldonaĵo kiu aperis vintre de 1984, kiel rezulto de la teama laboro de la kultura asocio **enllaç** kaj de tiam daŭre aperas kun konstanta trimonata ofteco.

La unuajn numerojn —kun la subtitolo 'Eldonaĵo por homoj kulture aktivaj'— oni adresis al tiuj personoj kiuj plenumis iun ajn aktivaĵon pri kultura aktivigo. Iom post iom kiam plimultigas la rilatoj kun aliaj similaj eldonaĵoj en la tuta mondo, *Via fora!!* iom post iom farigas kvazau platformo por disvastigo de ideoj pri novaj manieroj kompreni la socion kaj giajn rilatojn kun la medio. Tiel, oni aperigas en gi artikolojn pri tiel diversaj temoj kiel la homrilatoj, la meanismoj de la povo, la etnaj kaj naciaj konfliktoj, la ekonomiaj modeloj, la kono de la propra korpo, la ekspluatado nordo ⇨ sudo, la degenerado de la natura medio, la kooperativaj sistemoj, la mastrumado de la rimedoj au la politika partopreno, nepre el noviga vidpunkto, kun triobla celo:

✓ informi pri la ideologiaj debatoj kaj la praktikaj spertoj kiuj okazas en la tuta mondo.

✓ provoki la individuan kaj kolektivan pripensadon cirkau tiuj temoj.

✓noti eblajn agadliniojn cele al malgrandaj sangoj ene de totala perspektivo.

MALAMENT RAI

És significatiu que, sense parar-nos a comptar-ho, ja no sapiguem quants anys portem editant *Via Fora!!*, i fins i tot, a vegades ni recordem perquè. Ara: seguim confiant que qui encara la llegiu ho feu perquè els textos publicats us són d'interès, us aporten quelcom, us fan ressonar alguna cosa dins vostre. I probablement el fet que estigui escrita en català no deixarà de ser una anècdota, potser un petit valor afegit, una propina. Això és bo, és signe de normalitat, diguem-ne. La llàstima —per dir-ho d'alguna manera— és que aquesta normalitat no és tal, i el fet que aquesta revista sigui editada en català.respon a una tossuda voluntat que així sigui, voluntat —o tossuderia— que encara segueix sent molt minoritària, no només en els mitjans de comunicació escrits, sinó en molts altres àmbits de la vida col·lectiva. La qüestió no deixa de ser preocupant, sobretot després de força anys de "normalització". I és que alguna cosa falla.

A més de vint anys de la mort de la cuca, comprovem que el verí encara és força actiu, i amb gairebé quinze anys de llei de normalització lingüística, observem que la llengua catalana no només és minoritària en molts àmbits, sinó que en alguns d'ells és totalment absent.

En aquestes circumstàncies, enguany els nostres representants al Parlament han començat a treballar per elaborar una nova llei de normalització lingüística (bé, de fet el nom encara no se sap, el contingut menys, i les intencions de cadascun dels partits que hi intervenen...). Res més lluny de la nostra intenció que voler treure la feina als polítics, que des de llur posició ja sabran la que hi ha per aconseguir-ne, però no podem estar-nos de fer unes quantes reflexions al respecte.

Primera. Malament rai quan una llengua s'ha de redreçar a cops de llei. La societat catalana encara no ha (hem) estat capaç d'extendre l'ús de la seva (nostra) llengua a tots els àmbits ni en totes les situacions comunicatives. Com a emissors, sovint canviem alegrement de llengua; com a receptors, renunciem a utilitzar el català en moltes ocasions (contínuament consumim en castellà, per exemple). El millor símptoma de bona salut lingüística —i, per què no, social— seria generalitzar l'ús del català no gràcies a les lleis, sinó malgrat les lleis que li són adverses, que de haberlas haylas.

Segona. Cal no oblidar que si el català a penes s'usa en certs àmbits no és perquè en aquests no es dongui la comunicació lingüística, sinó perquè ha estat substituït (mitjançant diversos mecanismes com ara la imposició, però també la deixadesa) per una altra llengua vinguda de fora. Llengua que té tot el suport de les lleis del seu país, lleis que fins i tot la imposen en el nostre. Malament rai quan una llengua s'ha de redreçar gràcies a unes lleis que li facin de crosses. Sobretot si lleis més fortes li estan colpejant les carnes contínuament. I encara cal anar en compte perquè no s'emprenyin... Cornuts i pagar el beure. Difícilment se superarà el desequilibri si no canvia l'actual marc de relacions polítiques entre Catalunya i Espanya.

Tercera. Potser en aquest panorama tan galdós no està de més que, si més no, algun text legal apuntali l'ús de la llengua ventafocs. En funció de quins criteris, però? A penes cap partit encara no ha dit clarament quin paper creu que ha de jugar la llengua catalana dins la nostra societat, i portem uns mesos en què les manifestacions sobre el desenvolupament de les converses es poden resumir en "hi ha el perill de que es trenqui el consens, i la culpa la tenen els altres". El consens que permet justificar uns acords de mínims (millor: sota mínims). Uns acords —voldríem equivocar-nos— vergonyants. Banalitats de cara a la galeria, a l'electorat. Clientelisme. Més que maldar per l'ús de la llengua, la utilitzen per als interessos de partit. Malament rai quan una societat abandona en mans dels polítics el redreçament de la pròpia ànima (si ho trobeu carrincló, canvieu-ho pel "redreçament de l'eina d'expressió del propi pensament" o alguna cosa per l'estil, i si us sembla millor, feu-vos-ho mirar).

Ja veurem què en sortirà d'això, però per si de cas ens reafirmem en la tossuda voluntat de què parlàvem al principi. Només amb conductes fermes podrem combatre lleis adverses i merèixer lleis que desbrossin el camí.

Via foral! Núm. 55, Volum VI. Estiu '97

INTERNET: ESPAI DE CIBERCONFLICTES

Javier Villate

Sempre és d'agrair un text concret i descriptiu sobre una realitat tan complexa i "virtual" com és Internet. El seu autor ens introdueix a aquest nou món, plantejant-nos alhora tota una sèrie de dubtes i de qüestions claus que s'estan debatent en l'actualitat, la resposta a les quals marcarà profundament el futur de la xarxa de xarxes.Font: directa de l'autor.

We always welcome a precise and descriptive text on a reality as complex as Internet.The author introduces us into this new world, and at the same time raises a series of doubts and key questions which are presently under debate and the answers to which will decisively affect the future of the net of the networks. Source: Directly from the author.

Cian estas nepre dankinda, teksto konkreta kaj klariga pri realo tiel kompleksa kaj "virtuala" kiel Interreto. Ĝia aŭtoro enkondukas nin en tiun novan mondon, kun samtempa propono pri serio da duboj kaj ŝlosilaj demandoj, kiujn nuntempe oni debatas kaj kies respondo profunde influos la estontecon de la reto da retoj. Fonto: rekte el la aŭtoro.

Estem vivint una de les transformacions històriques que mereixen el qualificatiu de revolució, com ho van ser l'agrícola i la industrial. En aquest cas, parlem d'una revolució tecnològica de gran abast ja que està afectant la producció, el comerç, la política, el lleure, el treball, la vida familiar i les tasques domèstiques, el consum, les activitats socials de tot tipus que ens va introduint en el que s'ha anomenat "la societat de la informació". Segons aquests pensadors, si la societat agrícola es basava en l'arada i els bous i la societat industrial, en les màquines i els combustibles, la nova societat de la informació en la que estem entrant es basa en els ordinadors i les xarxes electròniques. Això guarda relació amb els canvis que s'estan operant en la base productiva de les societats més desenvolupades. Segons José B. Terceiro, "el desenvolupament econòmic ja no vindrà donat pel sector serveis, que com l'adolescència, s'ha convertit en una etapa temporal, sinó que provindrà de les indústries de l'ordinador, programari i telecomunicacions. El que hem definit com hipermèdia"[1] (Terceiro, 1996).

El desenvolupament de les tecnologies de la informació i dels serveis que facin possible ha estat batejat amb l'atractiva metàfora de la "superautopista de la informació". Aquest concepte va ser encunyat pel vicepresident dels Estats Units Al Gore, el 1988, i ha estat ràpidament difós per tots els polítics del món, pels periodistes, escriptors i altres persones que tenen a bé comunicar-nos les ocurrències que es celebren en el país cap de l'univers.

Molta informació a tot drap.

Tanmateix, aquesta metàfora es equívoca i al seu darrere es troba una determinada idea, gens innocent, sobre el desenvolupament d'aquesta nova societat de la informació. Una "superautopista de la informació" evoca imatges de grans quantitats d'informació circulant a gran velocitat d'un lloc a un altre. Certament, les noves tecnologies de la informació tenen aquests objectius i es caracteritzen pel major o menor grau de consecució dels mateixos. Els usuaris mateixos desitgem que sigui així. La qualitat de les transferències de certs serveis, com les videoconferències,

requereixen una elevada velocitat de transmissió, i el que fa més atractiu a tot aquest tinglado és la capacitat creixent d'abarcar més i més tipus de bits, ja no sols textuals, sinó també vídeo, animació, so, realitat virtual, etc. És el que es denomina multimèdia. La "superautopista de la informació" està estretament vinculada al desenvolupament dels multimèdia.

I no és estrany, perquè és aquí on hi ha el gran negoci. Gore i l'administració nord-americana no han amagat el caràcter estratègic que té la "superautopista de la informació" per a la recuperació del lideratge tecnològic i econòmic dels Estats Units a nivell mundial. En paraules del vicepresident, és el "mercat més important i lucratiu del segle XXI". El desenvolupament de les telecomunicacions electròniques s'orienta vers el desenvolupament de l'hipermèdia, és a dir, dels negocis dels grans conglomerats de la cultura electrònica que ja s'estan configurant, com la Time Warner/Turner, Walt Disney, Bertelsmann, Viacom, News Corporation o TCI, que competeixen rabiosament per un mercat que promet ser realment suculent. Cal subratllar que la indústria de l'entreteniment és el primer exportador dels Estats Units —per davant de l'aeronàutica— i el primer generador d'ocupació —més que la sanitat— (Terceiro, 1996).

I, no obstant això, Internet és alguna cosa més que una incipient "superautopista de la informació". És també una densa xarxa d'usuaris i fluxos d'informació. Sense negar la part de realitat que reflecteix la visió hegemònica anterior, que correspon als interessos de l'administració nord-americana i del món empresarial, no és menys cert que tan important, o més, que la quantitat d'informació i la velocitat a la que circuli és el caràcter reticular i la interactivitat d'aquest nou medi de comunicació. És aquí on està l'aspecte més novedós d'Internet: estem davant del primer mitjà de comunicació realment interactiu. d'alguna forma, els multimèdia ja existeixen en la nostra televisió o en el nostre cinema, però fins ara tots els mitjans s'han caracteritzant per una comunicació que es mou sols en una direcció; va d'un (l'emissor) a molts (els receptors); el receptor (la massa) és un pur consumidor passiu de la informació, sense cap possibilitat de mantenir una interacció amb qui li dirigeix el missatge. A Internet, el receptor de la informació és, o pot ser, també emissor, i això multiplicat per milers, milions de receptors-emissors, a través de la teranyina de xarxes, configura un formós caos, entès no com a negació de l'ordre sinó de l'ordre jerarquitzat i inalterable que assigna a cadascú el seu lloc i una funció inamovibles. Si hi ha cap metàfora que s'ajusta a la realitat que estem examinant és aquella de la més vella nissaga i més poètica de la aldea global, que debem a McLuhan.

Les oportunitat i els reptes de l'aldea global.

La transcendència d'aquesta aldea global, les seves potencials repercussions i oportunitats de subversió de l'ordre informatiu actual són d'una importància i una magnitud que no s'haurien d'ignorar. Què fem davant d'això?

La tensió entre el muntatge multimèdia i la participació interactiva en una xarxa d'emissors/receptors, entre les "autopistes de la informació" i l'"aldea global", és clar i evident, i expressa d'alguna manera dues concepcions diferents —tot i no forçosament antagòniques— de l'ús social d'aquest nou medi de comunicació que és la comunicació electrònica. És la diferència que existeix entre un fòrum de discussió[2] i l'anomenada "televisió interactiva"[3], la interactivitat de la qual deixa molt que desitjar. Televisió interactiva, vídeo a la carta, cinema a casa, video-

jocs interactius... d'una banda, i comunicació, cooperació i participació ciutadana en els afers públics, de l'altra; desenvolupament de la tecnologia i de les infraestructures públiques, privades i domèstiques orientat vers els negocis, l'oficina mòbil, els hiperexecutius o el lleure a casa, d'una banda, i orientar aquest desenvolupament vers la satisfacció de necessitats socials bàsiques com la salut, l'educació, la incorporació dels sectors marginats..., de l'altra. No és una qüestió d'oposició entre usos que, de fet, no són incompatibles, sinó d'elecció entre prioritats. Elegir, destinar fons, donar primacia a la competència en un "mercat lliure" pot suposar l'arraconament de les possibilitats més ètiques, creatives, participatives, cooperatives i afavoridores del benestar social. El que està en el fons, una vegada més, és l'elecció entre la creació d'un espai públic i d'uns serveis públics —que no s'han d'identificar amb els estatals—, d'una banda, i el mercat, de l'altra.

Si dic que Internet és l'estructura social més democràtica i oberta que conec, el lector pensarà que desvariejo. Internet no té propietari, no té una autoritat central, no hi mana ningú. Hi ha organitzacions més poderoses que altres, per descomptat, però això no els atorga cap privilegi de poder a la xarxa, exceptuant el derivat dels seus recursos econòmics, traduïts en bits d'informació. Internet és una xarxa de xarxes i entre aquestes darreres n'hi ha de tots els tipus: xarxes d'entitats públiques (com algunes universitats), privades, comercials, corporatives, locals, regionals, estatals..., xarxes molt minoritàries, d'altres que no ho són tant..., però la xarxa de xarxes, com a tal, és una estructura descentralitzada dotada d'algunes autoritats tècniques que garanteixen el seu funcionament.

Els constructors de la xarxa van rebutjar el que hauria estat normal, segons tots els cànons organitzatius a l'ús, sobretot pel que fa a estructures complexes: la creació d'un centre de gestió i control del tràfic d'informació. Van pensar, sàviament, que una estructura centralitzada faria més vulnerable la xarxa contra els errors tècnics i, a més a més, hipotecaria el seu futur creixement. Així varen sentar les bases per a què nous sistemes s'unissin a la xarxa de xarxes, possibilitant l'expansió d'Internet, evitant la dependència d'un únic centre totpoderós en l'aspecte polític i en el tècnic, la qual cosa, per altra banda, era una assegurança contra els errors o col·lapses en algun punt de la xarxa. Curiosament, descentralització i llibertat semblaven ser les premises de l'eficàcia i del creixement... La història d'Internet n'és la prova. Com i per què ha estat possible?

La meva hipòtesi, que no puc demostrar, és que al darrere d'Internet no hi han estat ni polítics ni empresaris, ni buscadors de poder ni de beneficis. Hi han estat científics i estudiants. Segurament només tenien un interès: que circuli la informació. Una de les condicions per a què una estructura social s'organitzi democràticament és que ho faci d'acord amb els fins que li són propis; no s'ha, doncs, d'organitzar una estructura la finalitat de la qual és crear i difondre informació seguint la lògica del poder o la del diner, sinó la del bé que li és propi: informació, intercanviar opinions i experiències, dialogar, respectar la pluralitat, etc. Això és el que ha succeït a Internet. Però, continuarà sent així?

Democràcia, participació i accés universal.

Fins fa ben pocs anys, ningú donava dos rals per Internet, aquesta "anomalia històrica" on regnava "l'anarquia electrònica", on no s'acceptava publicitat comercial, on es difonia informació de "dubtosa qualitat" (ja que al seu darrere

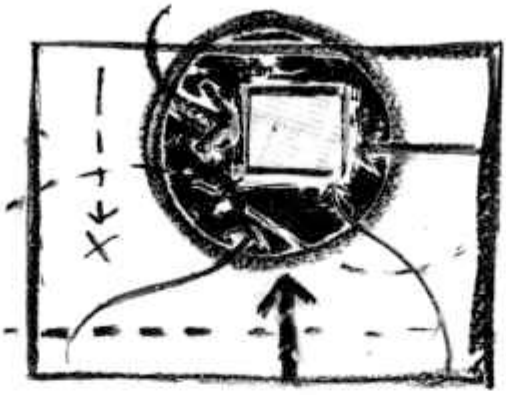

©Fina Sala

no es trobaven les grans agències de notícies, sinó persones normals que sols tenien accés a un ordinador) i pornografia... Avui, Bill Gates, el de Microsoft, ha hagut de reconèixer que el seu principal error va ser despreciar Internet. Els grans serveis *on-line*, com CompuServe o America Online, pensaven fer-se amb la major part el nou pastís... Qui sap, és possible que finalment se surtin amb la seva, però després de modificar els seus punts de vista respecte a Internet.

Sobre la xarxa sobrevolen grans desafiaments i oportunitats, potents amenaces contra la seva estructura i esperit originals, així com esperances democratitzadores i igualitàries. El que en aquests moments està succeint és la topada d'Internet, de la "comunicació virtual", amb la societat real. Ja no és una llista llibertària, sinó alguna cosa sobre la qual estan actuant totes les forces socials per a què serveixi millor als seus interessos. Com és normal, les forces socials més poderoses són les grans transnacionals, les grans corporacions de la indústria del lleure, de les telecomunicacions, la televisió i altres mitjans de comunicació. Tots els governs del món han afirmat que la "superautopista de la informació" ha de ser construïda per la iniciativa privada. I començà l'administració nordamericana: després de comprovar que la xarxa ja no es corresponia amb els seus fins originals, al servei de la investigació i el desenvolupament, va decidir suspendre el seu finançament, el qual es venia realitzant a través de la National Science Foundation (NSF), organisme depenent del Departament d'Investigació dels Estats Units. A partir d'aleshores, la xarxa serà finançada per empreses privades.

Les portes de la comercialització de la xarxa estan obertes de bat a bat i això entra en conflicte frontal amb la major part de l'estructura i de l'esperit dominants fins ara a Internet. Una de les primeres expressions d'aquest conflicte ha estat la Llei de Decència de les Comunicacions (DCA) dels Estats Units, que ha aixecat un munt de protestes a la xarxa, culminant en l'organització activa d'una campanya que ha aconseguit portar aquesta controvertida llei davant de la Cort Suprema (que en aquests dies està examinant la seva possible i més que probable inconstitucionalitat per vulnerar la llibertat d'expressió consagrada a la Primera Esmena). Aquesta llei, segons les paraules dels seus defensors, pretén perseguir la pornografia ciberespacial de manera que qualsevol material que un jutje consideri "indecent" serà castigat amb una multa de 250.000 dòlars i fins a dos anys de presó. La llei defineix com a indecent "qualsevol comentari, suggeriment, proposta, imatge o qualsevol altra comunicació que, en context, mostri,

descrigui, en termes patentment ofensius per a les normes de la comunitat contemporània, actes o òrgans sexuals". Per alguna cosa es comença. Deixant de banda la incomprensió que suposa pretendre aplicar normes inspirades en els mitjans de comunicació unidireccionals tradicionals a un mitjà qualitativament nou per la seva interactivitat, es van produint fets preocupants. Com ho va ser que CompuServe decidís tancar 200 grups de discusió *(newsgroups)* que els integristes catòlics deien que eren indecents. O que el ministre francès de Tecnologia, François Fillon, hagi anunciat que el seu govern demanarà a la resta de governs de la Unió Europea que prenguin mesures per controlar la difusió d'informacions punibles a través de la xarxa. La causa: la publicació a Internet del llibre de Claude Gubler El gran secret, en el qual s'expliquen les malalties de François Miterrand, i la venda del qual ha estat prohibida pel govern gal, que no és integrista islàmic, que sapiguem. Iniciatives semblants s'han donat i es continuen donant a països del sud-est asiàtic i a Alemanya, o a la Xina, on el govern ha ordenat a totes les xarxes que cessin les seves activitats i passin per una finestreta de registre de l'administració si volen reanudar-les.

No es tracta només de lluitar contra la censura i per la llibertat d'expressió a la xarxa, sinó que està en joc el futur de les democràcies, que tenen en el ciberespai un medi on ampliar les seves fronteres de participació i control dels ciutadans.

Internet i la seva tecnologia obre belles oportunitats d'informació horitzontal, comunicació interactiva, participació ciutadana, control sobre els governs i les empreses privades, cooperació i ajut mutu, però perquè es puguin fer efectives, hem de superar els reptes presents, que resumiria en quatre: garantir la més completa llibertat d'expressió; prioritzar els serveis orientats al benestar social dels ciutadans i, sobretot, dels més necessitats; assegurar l'"accés universal" de tots els ciutadans als serveis de les autopistes de la informació; i, per últim, crear un nou ordre informatiu internacional en en qual els països del Sud no siguin els germans pobres.

Bibliografia

Glister, Paul. *El navegante de Internet.* Ediciones Anaya Multimedia, Madrid, 1995.

Carballar, José A. *Internet. El mundo en sus manos.* RA-MA Editorial, Madrid, 1995.

Terceiro, José B. *Sociedad digital.* Alianza Editorial, Madrid, 1996.

Huitema, Christian. *Internet... una vía al futuro.* Ediciones Gestión 2000, Barcelona, 1995.

Notes:

1.– Si Multimèdia fa referència a la conjunció de text, animació, video i so, hipermèdia hi afegeix a l'anterior els enllaços que entre diferents dades poden establir-se en el ciberespai, és a dir; el concepte de hipertext.

2.– Els fòrums de discussió o grups de notícies (newsgroups) són reunions virtuals en les quals els participants escriuren i llegeixen missatges sobre un tema particular. És, de fet, el més semblant a una reunió o a una tertúlia clàssiques, però en un medi virtual electrònic.

3.– En la televisió interactiva l'espectador té la possibilitat de decidir quin tipus de programes, informatius, pel·lícules, etc. Veurà i escoltarà, en quin ordre, a quina hora, etc. A més, podrà decidir quin ha de ser el desenllaç final de l'episodi de la seva telenovel·la favorita. Però, en tot cas, la llibertat d'elecció de l'espectador sempre està limitada a un menú d'opcions que ja es serveixen enllaunades sense cap possibilitat de convertir-se en emissor.

Javier Villate

PREHISTÒRIA, MÓN ANTIC, DIVERSITAT I RELATIVITAT CULTURAL.

Xavier filella

*No és la primera vegada que presentem un treball de Xavier Filella (*Via fora!! *núms 45 i 52). El que avui publiquem és una sintètica reflexió sobre la necessitat de tenir en compte altres paràmetres que no siguin els occidentals per estudiar i comprendre la història tant de les societats allunyades tant en el temps com en l'espai, paràmetres que es transformen en una opció ideològica que té en el reconeixement de l'alteritat i en l'assumpció del relativisme cultural les seves claus de volta.Font: directa de l'autor.*

*This is not the first time we reproduce a text by Xavier Filella (*Via fora!! *numbers 45 and 52). The text we present today is a synthetic reflection on the need of taking into account other parameters than the occidental ones when studying and trying to understand the history of societies both far away and of ancient times. These parameters will turn into an ideologic option, the keys of which lie in the recognition of the otherness and in the assumption of cultural relativism.Source: Directly from the author.*

*Ne unuafoje ni prezentas al vi artikolon de Xavier Filella (*Via fora!! *numeroj 45 kaj 52). Tiun kiun nun ni publikigas estas sinteza pripenso pri la neceso konsideri aliajn parametrojn anstataŭ la okcidentaj, por studi kaj kompreni la historion, tiel de la malproksimaj socioj kiel de la antikvaj, parametroj kiuj transformiĝas en ideologian alternativon, kiu havas en la rekono de la alieco kaj la akcepto de la kultura relativismo,siajn aĝslosilojn. Fonto: rekte de la aŭtoro.*

L'anàlisi de societats allunyades de la nostra, sigui en un sentit espacial o bé en un sentit temporal, requereix un esforç de comprensió que, en primer lloc, precisa un reconeixement de la diversitat del món. Aquest reconeixement implica, necessàriament, efectuar un exercici d'interpretació d'aquestes societats, no des de paràmetres occidentals, sinó des del previ reconeixement de l'alteritat… és a dir, des de la comprensió de l'estructura mental pròpia d'aquestes societats. Aquesta visió, que intenta ser interior i fins i tot empàtica, ha de permetre una millor interpretació de la història d'aquestes societats. Probablement, en aquest sentit, l'estudi històric del món antic no es pot limitar només a les tradicionals dades recollides per la història (dades arqueològiques, dades escrites, etc), sinó que també necessita realitzar prèviament una aproximació a aquestes societats des d'altres àmbits com són la història de les mentalitats, l'antropologia o la sociologia del coneixement.

Aquest tipus d'anàlisi ha de permetre un millor coneixement de societats diferents a la nostra. En aquests casos, i el cas de l'antic Egipte és paradigmàtic en aquest aspecte, la prèvia comprensió d'aquestes societats permet des d'una millor contextualització i interpretació de les dades disponibles fins a decidir quina és l'aproximació històrica més convenient, i possible, a aquestes societats. Així, per exemple, no sembla que una història factual, que tant de sentit pot tenir (si bé no l'únic) aplicada a Occident, sigui la millor aproximació a l'estudi de l'antic Egipte. Igualment, la interpretació de la figura del Faraó, la concepció del temps o el veritable contingut i referents de textos i d'imatges són difícils de copsar des d'una òptica occidental i precisen ser dimensionats en el seu context.

A la vegada, l'estudi de les societats antigues des d'aquest enfocament aporta dades que permeten un millor coneixement de la nostra pròpia societat. S'estableix així un diàleg intercultural

que permet la nostra pròpia comprensió a través de la comparació de dades. Així, per exemple, aquesta influència és prou evident en la descripció del procés de secularització de la societat occidental que fa Peter L. Berger en el seu llibre *Para una teoría de la religión*.[1]

Aquesta revisió epistemològica que conjuntament han efectuat historiadors, antropòlegs i sociòlegs i que ha permès, a través del reconeixement de l'alteritat, un millor coneixement tant d'altres societats com de la nostra mateixa societat ha anat acompanyada d'un requeriment ètic. Autors com Mircea Eliade o Emmanuel Lévinas han assenyalat l'oblit de l'altre com la lacra secular del pensament occidental. La divulgació de diversos escrits, com la carta que el cap indi Seattle va enviar al President dels Estats Units d'Amèrica el 1855,[2] han permès copsar un pensament que caracteritza un ésser humà integrat en la naturalesa i ben diferent, per tant, a l'occidental. A la vegada, textos com *Raça i història*, escrit per Lévi-Strauss l'any 1951 per encàrrec de la UNESCO, han pretès combatre no només el racisme, sinó també la jerarquització de cultures. Lévi-Strauss, denunciant el "fals evolucionisme" i "l'absurditat que hi ha a declarar una cultura superior a l'altra", defensa que les múltiples formes culturals de la humanitat no poden ser classificades segons un ordre de perfecció creixent.[3]

Aquest requeriment ètic, a la vegada, ha servit per conformar una opció ideològica que té en el reconeixement de l'alteritat i en l'assumpció del relativisme cultural les seves claus de volta. Personalment, crec en la necessitat d'assumir la relativització de la nostra pròpia condició: de reconèixer la complexitat del món i la semblant veracitat de diferents punts de vista. Ara bé, també crec que ens hem de qüestionar sobre quins són els límits d'aquest plantejament. Hi ha, de primer, dues grans preguntes. Ens hem de qüestionar sobre si és possible una aproximació a la veritat i, també, si hi ha res de comú als ésers humans. De segon, és important constatar l'actualitat d'aquesta qüestió. d'una banda, una actualitat motivada per la creixent multiculturalitat de la nostra societat que és causa de conflictes que van des d'un racisme en augment fins a l'exclusió en guetos d'una part de la població. I d'altra banda, una actualitat motivada per la confrontació política entre els que defensen un nacionalisme particularista i essencialista i els que defensen un universalisme assimilacionista. Una confrontació que també ha motivat un debat d'idearis entre autors que defensen tesis liberals (Rawls o Dworkin, per exemple) i autors que defensen tesis comunitaristes (Taylor, MacIntyre o Walzer, per exemple). Així, títols com *Una teoria de la justícia* de Rawls o *El multiculturalisme i la política del reconeixement* de Taylor han estat claus en aquest debat.

Crec que és epistemològicament imprescindible un apropament a l'alteritat per poder estudiar una societat diferent a la nostra. Cal reconèixer el discurs mític en la seva singularitat: en tant que discurs còsmic i integrat on coexisteixen diferents plans que en ocasions, des d'una perspectiva lògica i occidental, poden semblar contradictoris. En el possible, és precís interpretar el significat del mite en la seva societat i no jutjar-lo des de la nostra. Ara bé, aquest reconeixement de l'alteritat no ha de ser equivalent a una assumpció ètica o metodològica de l'alteritat. El reconeixement de la complexitat del món no és, crec, sinònim de l'assumpció de qualsevol complexitat. Això, però, no equival a considerar que per a la Història tingui més importància la realitat —quina, d'altra banda— que com veia la realitat una determinada societat. Que tingui més importància en quin món vivien que com creien el seu món. Només equival a no transformar un plantejament episte-

mològic (una manera de conèixer) en un plantejament moral o metodològic (en una forma d'actuar o un mètode de coneixement).

Dues qüestions persisteixen obertes en la meva exposició. Em preguntava si és possible una aproximació a la veritat i també si hi ha res de comú als éssers humans. De la resposta a la primera d'aquestes preguntes es fonamenta la mateixa possibilitat de coneixement i de la resposta a la segona, la possibilitat de formular uns drets humans. No és ja moment de respondre a aquestes preguntes des de l'optimisme il·lustrat imperant fins fa només unes dècades. L'ésser humà del present és un habitant de societats complexes i igualment els sistemes de coneixement han mostrat la inviabilitat del món mecanicista i determinista presentat pel cientifisme. El desconcert ha pres el sistema ideològic i científic d'Occident. En bona part la desfeta ha vingut per la realització només parcial del projecte il·lustrat. De fet, l'Occident que ha estat presentat sovint com racional, lògic, laic i profà ha amagat una realitat dual on el racionalisme conviu amb l'irracionalisme, la lògica amb el mite, el laïcisme amb la religió i el profà amb el sagrat.[4]

D'altra banda, també és cert que el coneixement d'un món complex requereix altres aproximacions —unes aproximacions altres, de fet— que complementin l'aproximació científica que ha caracteritzat Occident. Aproximacions com la filosofia, l'art o la literatura complementen el coneixement científic i aporten respostes a preguntes que la ciència —entesa com la culminació del pensament occidental— no pot respondre[5]. No es tracta, però, de relativitzar tot tipus de coneixement. En aquest món no tot és possible: el subjectivisme no pot ser arbitrari, perquè no és vàlida qualsevol elecció. Per contra, crec que en el nostre món són constatables diferents graus de veracitat que possibiliten, de fet, cert grau de coneixement.

En la seva definició forta, el relativisme cultural pressuposa l'existència d'un individu integrat en una comunitat de memòria en la que construeix la seva pròpia identitat. No hi hauria més enllà, en aquesta hipòtesi, possibilitat per a un individu desarrelat i desvinculat de la comunitat. Les seves actituds només podrien ser enteses i jutjades des de l'interior de la seva comunitat. Res restaria de comú entre els éssers humans: els drets humans no serien més que un concepte del pensament occidental. Davant seu s'alça un universalisme il·lustrat que pretén rescatar "a cada individu humà no de la seva cultu-

ra, sinó del reduccionisme que l'identifica amb les constriccions peculiars d'aquesta"[6]. Si bé és cert que la raó universal també respon a una determinada tradició[7], crec que també caldrà reconèixer la necessitat d'establir uns drets comuns a la humanitat[8]. Hi ha, al meu entendre, dues raons per defensar l'autonomia de l'individu davant la comunitat. De primer, que cap cultura es relativitza prou: així, crec, cal estructurar la llibertat des de la memòria, però també en contra de la memòria. L'arrelament no és condició que anul·li la necessitat de constant reformulació del passat pel present. De segon, que les diferències culturals, que en ocasions són moltes, no són mai suficients per contrarestar les similituds entre els éssers humans.

Notes:

1.–Berger, P.L., *Para una teoría de la religión*, Kairos, Barcelona, 1981.

2.–Al meu entendre gens propera a l'ideari ecologista però si amb punts de contacte amb la hipòtesi Gaia elaborada per James Lovelock.

3.–Aquesta anàlisi ha motivat una contundent resposta per part d'Alain Finkielkraut a La desfeta del pensament. Així, aquest autor assenyala que "sota la mirada igualadora de la ciència, resten abolides les jerarquies i tots els criteris de discriminació es veuen obligats a confessar la seva arbitrarietat: cap barrera separa ja les obres mestres de l'acabat d'arribar". *La derrota del pensamiento*, Anagrama, Barcelona, 1987, p. 65.

4.–Sobre la concepció d'Occident com un tot homogeni crec que és interessant la reflexió que Ramón Valdés fa al pròleg a *L'ànima primitiva* de Lévy-Bruhl: "el contrast, escriu, que Lévy-Bruhl estableix no és en realitat entre primitius i civilitzats, sinó entre un primitivisme vague i indeterminat i el nivell més alt aconseguit per l'intel·lecte modern en les seves activitats estrictament professionals".

5.–Vegeu a aquest respecte: Wagensberg, J., *Ideas sobre la complejidad del mundo*, Tusquests editores, Barcelona, 1985.

6.–Sabater, F., *La universalidad y sus enemigos*, Claves de Razón Practica, núm. 49, gener-febrer 1995.

7.–Un particularisme disfressat d'universalisme, escriu Charles Taylor. "Multiculturalisme: la política del reconeixement". A: *Comunitat i nació*. Castiñeira, A., (ed). Editorial Proa, Barcelona, 1995, pp. 193-234.

8.–Vegeu a aquest respecte: Cortina, A., *Universalismo y diversidad cultural*, La Vanguardia, 31-3-92.

Xavier Filella

PLATAFORMA COMUNA DE LA SOCIETAT CIVIL DE LA REGIÓ DELS GRANS LLACS VERS EL SEGLE XXIè.

Centre Internacional Martin Luther King. KIGALI.

Quan el mes de febrer ens va arribar aquest treball ens va causar un impacte considerable. Encara estaven fresques les cruels imatges de la guerra ruandesa, entre hutus i tutsis, els camps de refugiats, l'èxode massiu, els assassinats indiscriminats... Es tracta d'una extensa anàlisi propositiva de la situació d'aquesta zona africana, de la influència colonial, de la interiorització o no dels valors civilitzatoris occidentals, del paper de la societat civil, de la crisi dels models de desenvolupament... tot acabant amb una crida, feta des del lloc i per homes i dones de la regió. Un document que estem segurs us captivarà. Font: directa dels autors.

In the month of February, when we received this text, it caused a considerable impact on us. The cruel images of the war in Ruanda between Hutus and Tutsis were still fresh in our mind . . . the camps of refugees, the massive exodus, the indiscriminate murders...It is an extense analysis of the situation in that region of Africa, of the Colonial influence, of the interiorisation (or not) of the occidental civilizating values, of the role of the civil society, of the crisis of the models of development, all ending in a appeal, made from the region and by men and women of the region. It is a document that we are sure will captivate you. Source: directly from the authors.

Kiam dum la monato de februaro ni ricevis ĉi tiun artikolon, ĝi provokis al ni konsiderindan ŝokon. Ankoraŭ estis freŝaj la kruelaj bildoj de la ruanda milito inter hutoj kaj tutsoj, la rifuĝintejoj, la amasa elmigrado, la nediskriminaciaj murdoj.... Temas pri vasta proponanalizo de la situacio en tiu ĉi afrika regiono, pri la kolonia influo, pri la alpropriĝo aŭ ne de la okcidentaj civilizaj valoroj, pri la rolo de la civila socio, pri krizo de la evoluaj modeloj... fininte per alvoko plenumita ekde la loko per viroj kaj virinoj de la regiono mem. Dokumento pri kiu ni estas certaj ke ĝi fascinos vin. Fonto: rekte de la aŭtoroj

La nostra regió es presenta, davant del món en aquest final de segle, com un camp de batalla. Si la dialèctica de l'odi i les ideologies etnicistes actuals continuen desenvolupant-se i propagant-se, el nostre futur està hipotecat.

Nosaltres rebutgem aquesta perspectiva. Tanmateix cadascú de nosaltres, tot sol, no pot canviar-la. Però aplegats, si aconseguim establir una sinergia, tenim el poder per decidir el nostre futur. Perquè les guerres actuals no són el fruit del determinisme històric contra el qual no podem fer res.

Diferents pels nostres orígens socials, polítics, ètnics i confessionals, podem arribar a establir una plataforma comuna d'acció per a la construcció d'una pau duradora i justa a la nostra regió. El primer pas en aquest sentit és posar-nos d'acord en el diagnòstic, els valors comuns, els principis i l'estratègia comuna.

Quins són els veritables reptes per a la construcció d'una pau duradora i justa a la nostra regió i com afrontar-los? Què hi ha en el nostre poder ara i com fer-hi convergir les forces de la vida? Com preparar la nostra regió per fer front als reptes del segle vinent? Quines són les tasques prioritàries que poden ser comunes?

I. Elements de diagnòstic.

Contràriament a les tesis divulgades, les guerres actuals no són el ressorgiment de les guerres ètniques d'altres temps.

No són guerres biològiques arxivades en els gens dels nostres pobles. Són el resultat de la història colonial i de les exclusions econòmiques, polítiques i culturals postcolonials.

En l'arrel de les violències actuals, hi ha efectivament el pes de la història, la crisi dels Estats, la fragilitat de les societats civils, els mecanismes sòcioculturals i els models de desenvolupament que engendren l'exclusió i la marginació de nombrosos éssers humans i d'ideologies que neguen els drets de l'home o d'una categoria de persones.

1.1 La crisi dels estats.

Des de l'època colonial, els aparells de l'Estat són considerats com estructures de coacció situades per sobre de les realitats dels nostres països i com actors parcials sotmesos als interessos de les elits i barrejats en els conflictes. Es constata també que cada vegada que hi ha hagut violència, els Estats estaven sovint en estat de degeneració. Actualment la crisi dels Estats constitueix encara una de les dimensions essencials de la situació actual.

Moltes expressions populars mostren la trista imatge que de l'Estat tenen les nostres poblacions. En lingala, una de les llengües del Zaire es diu sovint: "l'Estat ezali lissusu te", per dir que no hi ha Estat. En kirundi s'escolta dir: "Uko zivugijwe niko zitambwa", que significa "es dansa al ritme dels tambors". Una manera que té la població de dir a les élits politico-econòmiques que són elles qui marquen el ritme de la dansa i que tenen, per conseqüència, la responsabilitat de la crisi actual.

Altres expressions populars mostren que l'Estat ha perdut la seva ànima i que la gent en forma part per motius personals: poder menjar. Així s'escoltarà dir en kinyarwanda, quan un parent entra al govern: "Turongeye turariye", que vol dir "Encara tornarem a menjar", o bé "Bamuhaye imbehe", li han donat el plat de menjar.

El caràcter depredador de l'Estat que aquestes expressions populars posen de relleu vénen no solament de les seqüeles de la colonització sinó també de les relacions actuals de dependència de les elits enfront del confort i dels productes de luxe importats, que els porta sovint a recórrer als préstecs que no sempre responen a les necessitats dels nostres Estats. En definitiva ens trobem en una situació en què consumim allò que no produïm i produïm allò que no consumim.

Ara bé, malgrat l'emergència d'altres actors en l'escena política de la nostra regió, l'Estat representa la institució que encarna, als ulls de la població, el poder. Encara resta com la institució a través de la qual es materialitza l'autoritat pública i es produeix l'acumulació de la riquesa, la seva multiplicació i la seva redistribució. Una redistribució marcada sovint per les desigualtats creixents.

Herència colonial, l'Estat modern s'entén com una tecnologia importada, que s'insereix en una gran quantitat d'estructures al servei d'alguns privilegiats. Si aconsegueix sotmetre el conjunt de la societat, gairebé mai no arriba a integrar-la. La seva politització extrema l'endemà de la independència ha donat naixement a l'Estat-partit omnipotent, acaparat per un discurs ideològic absolutament impregnat de reivindicacions nacionalistes, de prerrogatives simbòliques i d'eines de poder.

A nivell social, l'Estat ha esdevingut el mitjà d'ascensió de joves llicenciats. És l'Estat patró contractant per coneixença o per pertinença a una mateixa tribu, a un mateix clan, a una mateixa família política. En el decurs dels períodes d'expansió l'Estat ha contractat irracionalment, fonamentant-se molt sovint en criteris essencialment partidistes. Resultat: avui dia un bon nombre de governs són incapaços de satisfer el pagament de salaris dels seus

empleats, agreujant en conseqüència el drama i la misèria de famílies senceres completament dependents dels recursos dels seus pares i amics funcionaris.

A despit de les temptatives de depuració o de reducció fetes sota la tutela de les institucions financeres internacionals, el nombre d'empleats és molt alt i els escassos recursos generats a penes per l'Estat són completament devorats pels salaris dels funcionaris.

L'Estat patró és també una administració poc eficaç, la característica essencial de la qual és crear gèrmens de la seva ineficàcia: mala utilització dels efectius, inèrcia burocràtica, resistència a les innovacions, culte a l'aparença i favoritisme.

En el terreny econòmic l'Estat ha acaparat el monopoli de la riquesa nacional i ha anat en molts casos més enllà de les prerrogatives institucionals que li eren reconegudes, envaint i regulant, per mitjà d'actors econòmics circumstancials, alguns sectors que haurien pogut ser dinamitzats gràcies a la iniciativa individual.

Aquesta importància excessiva de l'Estat en la gestió econòmica —en un context en què aquesta era considerada com una cosa que pertany al cap, al seu clan, a la seva família o als seus fidels i aliats circumstancials— no podia més que engendrar un Estat depredador i neopatrimonial, en qué els interessos individuals no coincideixen necessàriament amb les necessitats de la col·lectivitat. La tendència actual de desestatitzar les economies topa amb l'absència d'un sector privat nacional capaç de prendre'n el relleu.

La fallida de l'Estat i del sistema representatiu ha donat naixement a l'eclosió de forces populars que reivindiquen els espais de llibertat, que els hi han estat confiscats fins ara. Aquestes reivindicacions han estat percebudes a primera vista com moviments de desestabilització, quan de fet expressaven un desig més gran de llibertat i de participació.

Avui es planteja la pregunta de la reforma dels nostres estats. El repte és aconseguir establir aparells estatals no-autoritaris, imparcials, eficaços i articulats a la societat civil. La construcció d'Estats de dret, que no siguin només democràcies formals separades de les nostres realitats culturals i socials, passa per la responsabilització de la població respecte a l'Estat. Això comporta fer-los passar primer de la condició de subjectes de l'Estat, que tenen avui, a la de ciutadà. El ciutadà essent aquell que sap que té un pes específic en l'organització i el funcionament de l'Estat. És aquell que accepta la regulació de l'Estat, perquè sap que l'altre té els mateixos deures i drets que ell. Però la transició d'un Estat a l'altre, no està subordinat a la instauració de la llibertat i a l'establiment de l'Estat de dret? Però de quin dret es parla? Del dret consuetudinari

©Cèlia Mirete

no inscrit en les lleis constitucionals o del dret modern ignorat per la població?

Alguns Estats han deixat desenvolupar una cultura de la impunitat, que porta en ella mateixa els gèrmens de les crisis actuals. Com empènyer els Estats a establir un nou contracte social que s'assenti en la llei i la justícia, únic mitjà de desfer els cicles de venjança i matances? l'ordre jurídic, no és efectivament el mitjà apropiat per trencar l'enfrontament entre les parts en conflicte i permetre limitar i regular l'esperit de venjança en una escenificació simbòlica reconeguda per la comunitat? Si aquest ordre jurídic s'estableix únicament des de dalt o des de l'exterior, no tindrà arrels sòlides. Perqué és en el cor de la societat on s'ha de situar el combat per retornar l'honor a les nocions de justícia i de respecte de la llei. El principi de respecte de la llei no significa, de fet, la responsabilització de cadascú davant de la societat?

Si l'Estat no pot ser reduït a una entitat qualsevol, pel fet que representa l'estructura pública, que catalitza per definició, les ambicions de tots els ciutadans, com fer per què es presenti no com un element coercitiu, sinó com una força d'adhesió? En altres paraules, com fer-lo compatible amb la vida democràtica de la societat? La descentralització és un element de resposta a aquesta pregunta. Per descentralització no entenem menys Estat sinó millor Estat. És a dir el reforçament de l'Estat recentrat i renovat tant en la seva missió, com en la seva cultura. Ara bé, en un context de gran interdependència mundial, la descentralització corre el risc de dur a la impotència, si no se l'acompanya d'un moviment paral·lel d'integració regional.

El repte de la democràcia.

Alguns dels nostres Estats han abordat la democràcia en un context de fragilitat política i econòmica, que va fer més dolorosa la transició d'un sistema de monopoli de poder a un de participació activa dels ciutadans. En alguns països el multipartidisme ha donat lloc a la creació de molts partits polítics, la majoria dels quals no pretendria aplegar un electorat que anés més enllà de les entitats ètniques. No es podia esperar res millor quan tota la història dels darrers trenta anys ha estat marcada per l'exacerbació de les realitats ètniques.

Per què funciona malament el multipartidisme? Totes les condicions del seu funcionament, han estat totalment acomplertes? Una de les condicions del pluralisme polític és la de la garantia total de les llibertats individuals, la qual cosa significa que cada ciutadà té un accés lliure a l'expressió i a la informació.

Com, doncs, instaurar la democràcia quan la majoria de gent és analfabeta? El multipartidisme, que a voltes ha revifat les escissions ètniques més que suscitat els debats polítics transcendint aquestes divisions, pot trobar altres fórmules de representació dels interessos dels grups de poblacions?

Quins són els altres obstacles a la democratització? l'herència colonial? Els Estats ficticis i definits artificialment? Les polítiques d'ajustament estructural que imposen les reformes econòmiques, a les quals les poblacions s'adapten malament? Els dirigents proclius a l'autoritarisme? l'etno-populisme?

Reinventar la democràcia.

Concepte polisèmic del qual se serveix i, que ha servit totes les causes, la democràcia no es defineix solament respecte a les institucions que en són el suport i a les maneres de ser que les animen i les il·lustren. És, a la vegada, una experiència humana, una pràctica social i una exigència moral, la naturalesa i l'abast de la qual varien amb el context històric. Mitjà de llibertat i instrument de justícia és una manera d'assegurar el control de la col·lectivitat sobre el poder, d'assegurar a cadascú i a tots la igualtat i la lliber-

tat, la justícia, la primacia de la llei, el respecte a la voluntat popular, la promoció dels drets de l'home.

La democràcia té com a ideal el govern del poble pel poble i per al poble. Aquest objectiu es realitza quan la població té la possibilitat de participar en el procés de concepció, de decisió, d'execució i, de control de l'execució dels projectes que l'afecten. Aquesta participació no pot ser possible més que allà on la població pot escollir lliurement els seus dirigents, participar en la gestió del poder, controlar els seus representants i posar fi als seus comandaments en el cas de deficiències.

En aquest sentit, el multipartidisme, les eleccions i una premsa lliure són les condicions necessàries, però no suficients. Cal que, a més, el poble tingui l'habilitat i la capacitat d'administrar aquests béns. Això pressuposa l'educació cívica, l'esperit de debat, els mitjans per exercir el dret d'expressió i associació, el respecte als drets de l'home i la capacitat de reivindicar les llibertats individuals i col·lectives.

Lluny d'estar limitada a una estructura de poder, a una organització de relacions socials o a una fórmula de gestió i de redistribució de la riquesa, la democràcia és un valor universal que no té ni pàtria, ni raça. La cultura d'un poble és, a la vegada, una dimensió i una finalitat de qualsevol projecte social.

És un principi universal que es pot trobar en la història de tots els pobles de la terra. La diferència rau en la forma concreta que adopta segons l'època i les cultures. Es fàcil d'evidenciar en els nostres països, sota formes variables segons les èpoques, les proves irrefutables d'una pràctica política, moral i d'una ètica cultural fonamentades en la llibertat d'organització d'elecció i d'expressió.

Els règims polítics tradicionals inclouen valors democràtics que mereixen la nostra atenció. Entre aquests valors: la transparència, l'afany de la veritat, la llibertat d'expressió, la solidaritat, el respecte a la vida, la responsabilitat col·lectiva, el dret a destituir el cap en cas de deficiència, l'absència de la pena de mort, el concepte de savi. Com en totes les comunitats humanes, els anti-valors no falten. Es trobaran, doncs, els aforismes que tendeixen a encoratjar la venjança o a afavorir la personalització del poder. A l'actiu del caràcter generalment democràtic dels règims polítics assenyalem institucions com les assemblees dels pobles amb funcions diverses com Gacaca o Ubushingantahe, ugusasa inzobe, una assemblea ocasional, on tothom havia de dir la veritat sobre un problema d'alt nivell. Hi havia també els frens al poder reial. Un personatge "Umuvuguruza w'Umwami" estava encarregat especialment de contradir-lo en cas de mentida. L'afany de dir la veritat estava també valoritzat per la utilització d'una pell d'animal especial, sobre la qual es pot mentir sense exposar-se al càstig sobrenatural.

Les nostres societats precolonials havien comprès que la diversitat de sensibilitats, d'opinions, d'idees o de projectes eren una font vivificant d'enriquiment. I la democràcia que havien concebut i aplicat tenia de particular que posava els antagonismes en una doble relació: respecte a les diferències i a la vegada de superació de la diferència.

La introducció de la democràcia moderna a Àfrica es va fer en el context particular de la descolonització. En la major part dels casos dels països de la nostra regió, el colonitzador havia preparat les condicions sòcioculturals favorables a l'etnicisme, que no ha dubtat d'explotar des que s'ha adonat que perdria el seu poder.

Després de les independències, les elits africanes han repres pel seu compte els mateixos mètodes de dividir per regnar, convertint el multipartidisme en un multietnisme sagnant. El multipartidisme s'ha mostrat excepcionalment

serè, constructiu. Així, alguns han identificat democràcia amb invectiva, nihilisme cec, que no estalvia res, es nodreix d'injúries, destrueix tot sense proposar-se res i incita a l'odi ètnic.

Arreu hi ha hagut multipartidisme, partits amb bases ètniques; i a continuació, hi ha hagut una desviació ètnica més o menys sagnant segons els països i els períodes històrics. Lluny de construir-se al voltant de projectes de societat i de valors, aquests partits sorgits del multipartidisme, estan sovint estructurats al voltant d'alguns líders induïts per la set de poder i de diner. Aquests partits tenen en comòe l'absència de cultura política democràtica i la temptació d'explotació ètnica com a eina de conquesta o de preservació de poder.

Davant dels bloqueigs actuals de certes experiències de multipartidisme, és temps de reflexionar sobre el nostre passat, d'imaginar mitjançant un esforç de recerca, de formalització i de sistematització endògena, la nostra pròpia experiència democràtica, tot revaluant les característiques pròpies de la nostra cultura i la nostra història. És temps de definir i de posar concretament en pràctica les formes d'un poder democràtic. És el temps idoni perquè inventem formes flexibles, humanes, legítimes, plurals de moralització i de gestió de la vida pública. És temps de defensar la causa de demà respecte a la d'avui, inventant reguladors polítics, nous camps institucionals que puguin ajudarnos a fer front als reptes del segle vinent. Entre aquests reptes hi ha el de la reestructuració dels nostres exèrcits.

Els exèrcits.

Creats l'endemà de les independències, els exèrcits tenen com a funció principal garantir la sobirania dels nous Estats. Amb el pas dels anys, s'aparten de la seva funció principal i acaparen el poder. Alguns exércits de la regió presenten disfuncions notòries. Les regles de jerarquia, disciplina, lleialtat, els principis de cohesió i d'interdependència no són respectats sistemàticament. Els criteris militars clàssics han estat relegats a segon pla darrera el vassallatge polític. El reclutament dels quadres militars obeeix més a consideracions polítiques o personals que a aptituds professionals.

Una de les conseqüències de la democratització ha estat en alguns països la de replegar els seus exèrcits a les casernes. Aquesta reacció no havia estat obertament precedida d'una profunda reflexió sobre el paper que han de jugar els militars en el nou quadre democràtic. Hom no pot permetre's el luxe d'apartar una entitat política com l'exèrcit dels reptes que té plantejats la nostra regió, sense córrer el risc que aquest bloquegi el procés de reforma. Com tots els altres cossos de la societat, els exèrcits han de ser escoltats.

L'altra conseqüència del desencadenament dels processos democràtics ha estat la reducció dels nombrosos efectius dels exèrcits, que ha comportat l'atur d'una gran quantitat de soldats. L'exèrcit ha servit sovint de mercat de treball a nombrosos joves desocupats i si no es facilita l'adaptació a la vida civil d'aquests soldats aturats, no corren el risc de ser temptats per la violència? Per fer més fàcil l'adaptació a la vida civil d'aquests soldats, cal evidentment impulsar programes voluntaris i ambiciosos per formar i donar feina als joves.

Els qui s'oposen a les reformes dels exèrcits expliquen sovint la història del porc espí: hi havia una vegada un porc espí filòsof, cobert de punxes i d'espines com tots els de la seva espècie... Un dia, aquest pensador es digué: "Per quins set sous aquesta aglomeració de baionetes improductives que s'aixequen a la meva esquena al mínim senyal d'alerta? Aquest aparell de guerra és sovint molest per als meus veïns... Suprimim-lo. I el va suprimir. Arribà una hiena que el va trobar gros i sense defensa, i se l'empassà...!

Un dels reptes majors de la nostra regió és arribar a fer dels nostres exèrcits, que són els mitjans de guerra, els instruments de pau i desenvolupament. Això significa que ens hem d'afanyar per què juguin una funció d'integració nacional, de cohesió social, de factor d'estabilitat i desenvolupament. En alguns països s'ha vist els exèrcits cridats a complir tasques econòmiques com la construcció de carreteres, de ponts, la lluita contra la destrucció, les campanyes de vacunació.

1.2 La societat civil.

La constitució d'estats, en els quals els nostres conciutadans es reconeixeran i tindran confiança —de manera que puguin participar en la prosperitat i la gestió del nostre país— és un dels objectius més importants. Ara bé, aquest procés no és viable si no emana d'una negociació entre elits, les quals han sembrat sovint odis. La pau no pot sorgir que a través del reforçament de la societat civil, l'expressió de la qual ha estat, de fa temps limitada per l'omnipresència dels Estats.

La societat civil a la regió està constituïda essencialment per moviments de joventut, de dones, d'associacions de defensa dels drets de l'home, de periodistes, de moviments camperols. La major part d'aquestes estructures va néixer cap a la fi dels anys 80, amb la democratització. Percebudes com contrapoders dels Estats, algunes no han estat sempre valorades pels líders polítics. D'altres, sota la influència dels Estats, han estat sovint com petxines buides.

Sovint, dependents de l'ajuda del Nord, aquestes organitzacions no han sabut gairebé trobar les eines apropiades per mobilitzar els pobles. Com federar les aspiracions i els interessos del poble, aplegar els talents i els impulsos, assegurar les mediacions entre els individus, les famílies i la societat sencera? Aquests són els reptes essencials als quals s'enfronten les organitzacions de la societat civil de la regió.

Les associacions juvenils.

Si els cervells de les matances que ensagnen la regió són sovint els adults, els qui les executen són sempre els joves. El fet que els joves no tinguin perspectives de futur explica indubtablement la facilitat amb qué són arrossegats cap a la barbàrie. És clar, doncs, que no es pot construir la pau sense aconseguir donar perspectives als joves.

Un dels passos a fer per assolir aquest objectiu és que els qui prenen decisions tinguin en compte la veu i els interessos dels joves. Una de les vies per arribar-hi: reforçar les capacitats dels joves per sortir-se'n, afavorint sobretot l'emergència i el reforéament de les estructures dels joves a la regió.

Les associacions de dones.

Les dones viuen també la mateixa situació d'exclusió que els joves. Si elles constitueixen la majoria de la població

©Cèlia Mirete

de la regió, estan menystingudes en els àmbits de presa de decisions econòmiques i polítiques. L'accés a l'educació no és més que un somni per a la majoria.

Ara bé, els moviments de dones es troben entre els més dinàmics i mobilitzadors de la societat civil. Les dones inverteixen la seva energia en la resolució de problemes quotidians als quals han de fer front (crèdits econòmics, construccions de cases per a les viudes, elaboració de màrfegues i embolcalls de palla...). En aquests darrers temps s'han llançat també a campanyes d'educació per a la pau. En el món de les dones s'observen tres reptes:

- L'accés a l'educació de les noies
- L'accés a llocs de responsabilitat política i econòmica.
- La inclusió legal dels seu dret d'accés a la propietat?

Els mitjans de comunicació.

Sense la "ràdio Mille Collines", el genocidi rwandès indubtablement no hagués arribat a les proporcions que ha pres. Altres mitjans de comunicació de la regió han contribuït a llençar llenya al foc. Tot vinculant la imprescindible necessitat de salvaguardar la llibertat de premsa amb la de tenir una premsa responsable, què es pot fer perquè els mitjans de comunicació siguin els vèrtex de valors de pau i no les corretges de transmissió de l'odi?

Quines infraestructures i quina deontologia s'han de construir per assolir aquest objectiu?

En altres termes, quin rol ha de correspondre als mitjans de comunicació respecte al sanejament dels esperits? Quin és el paper del periodista? Ser un defensor dels dinosaures i dels sàtrapes? Vetllar per la transparència en la gestió dels afers públics? Transmetre les informacions? El periodista, ha de jugar un paper pedagògic? Quan es diu que el periodista ha de ser responsable, què s'hi entén? A qui ha de donar comptes? Com afavorir el pluralisme i el desenvolupament d'associacions coherents de periodistes? Com afavorir l'emergència d'un periodisme de qualitat, lliure, audaç i conscient de la seva responsabilitat social? Aquests són alguns dels reptes que cal afrontar si volem contribuir a fer passar les nostres societats del culte a la guerra a una cultura de la pau.

Les associacions de drets humans.

Les associacions de drets humans de la regió van néixer a la fi dels 80 amb els processos de democratització. La major part dedica el seu treball a la denúncia de les violacions dels drets de l'home. Les seves denúncies sovint no són efectives pel que fa a les polítiques governamentals. De vegades, fins i tot aquestes associacions veuen com s'oposa al seu treball el particularisme cultural, els drets dels pobles, els drets socials, els drets de les minories, el dret a la legítima defensa per la violència.

És evident que el futur de les associacions de drets humans passa per la seva capacitat de clarificar allò que s'entén per drets de l'home, d'assenyalar les modalitats de conscienciació política d'aquests drets, d'articular la referència als drets humans en la pràctica democràtica. Per assolir aquest objectiu, fer més populars els drets humans i evitar que siguin tinguts com una idea purament occidental, cal trobar les eines educatives que siguin accessibles i audibles culturalment als nostres pobles. En un context dominat per la por, l'únic mitjà de les associacions de drets humans per tal de mostrar la força del dret i el rebuig a deixar-se dur per la lògica de supervivència ètnica és continuar bastint les escoles de la tolerància, la llibertat, la democràcia.

Espais d'educació i instruments de denúncia d'aquestes violacions, les organitzacions han d'esdevenir també eines de prevenció de conflictes i han de constituir-se en sistemes d'alerta precoç.

1.3 La crisi del desenvolupament i els models de desenvolupament.

La regió dels grans llacs ha estat un camp d'experimentació de diversos models de desenvolupament: creixement industrial per etapes, proteccionisme, integració econòmica ahir, ajustament estructural avui. Tants conceptes que han afaiçonat el paisatge econòmic de la nostra regió.

Aquesta recerca de solucions i l'establiment d'estratègies polítiques i econòmiques concebudes fora del nostre context, no han aconseguit resoldre els problemes fonamentals dels nostres pobles. Al contrari, tot sembla indicar que la seva aplicació en termes de polítiques de desenvolupament ha comportat més aviat un procés de pauperització i proletarització de la majoria de la població.

Enfront de la degradació constant de les nostres economies cal reconèixer que els especialistes no sembla que hagin trobat les respostes adequades a la misèria creixent. Si hom llegeix la literatura que tracta dels problemes de desenvolupament, s'adonarà que hi ha, no tan sols crisi de sistemes econòmics, sinó també del pensament econòmic. El període d'eufòria intel·lectual dels anys 70 ja s'ha acabat. El pensament econòmic apareix estèril i incapaç d'elaborar models complexos que abarquin totes les esferes de la nostra vida econòmica i social.

Aquesta incapacitat sembla encara més evident en un moment en què les mutacions de l'economia mundial consagren els principis de liberalització econòmica com si fossin el fonament de qualsevol estratègia econòmica. Els models econòmics estan encara dominats per una cultura econòmica fonamentada en la utilització excessiva d'equacions matemàtiques sense cap referència a la història i la cultura de les nostres societats.

L'hora actual dominada per la crisi no sembla propícia a la innovació pel que fa al desenvolupament. La urgència de necessitats a satisfer, la imbricació dels fenòmens de pobresa i misèria, que demanen solucions immediates, donen pas d'aquesta manera a l'establiment de polítiques a curt termini, a aquest o a aquell ajustament estructural o sectorial, a la imposició de programes d'estabilització i de redreçament econòmic, destinats a restablir l'equilibri dels conjunts macroeconòmics i a restaurar les finances nacionals sense aconseguir-ho. Tots els observadors estan d'acord a dir que la panòplia de les mesures d'ajustaments estructurals agreujaran els desequilibris profunds, sobretot la descomposició social. És força evident, doncs, que els re-

©Núria Mirete

sultats no semblen estar a l'alçada dels sacrificis imposats als nostres pobles. Les polítiques liberals no han permès obtenir resultats tangibles i duradors capaços de treure els nostres països del subdesenvolupament.

Llavors, la solució ¿es troba veritablement en l'adopció d'estratègies a curt termini, imposades per l'exigència d'equilibris financers o en l'establiment de polítiques economicistes, les conseqüències de les quals són desastroses en el camp social?

Les mutacions actuals a nivell mundial comporten reptes que ens exigeixen més que una simple presa de consciència, sovint proclamada arran de conferències internacionals, però sense efectes pràctics ulteriors. Aquestes mutacions obliguen a qüestionar-nos sobre el tipus de desenvolupament apropiat i sobre el sistema polític i econòmic adaptat als reptes actuals.

En el moment en que es qüestiona la noció mateixa de desenvolupament, ja que vehicula i tradueix l'etnocentrisme occidental, la qüestió de saber quin tipus de desenvolupament volem està a l'ordre del dia. Més enllà de la riquesa material que pot produir un país, hi ha les dones i els homes que l'habiten. Sovint ho hem oblidat. El desenvolupament es fa amb i per als homes i les dones.

¿No és temps de sortir d'esquemes clàssics dominats per lògiques financeres i econòmiques i de reconsiderar el desenvolupament, tenint en compte les energies humanes i els valors culturals positius?

¿No es tractaria potser avui d'alliberar els pobles de l'exigència d'un Estat omnipotent i promoure una aproximació participativa al desenvolupament?

Aquest desenvolupament hauria de reposar principalment sobre els pilars següents:

- l'educació, és a dir, la formació d'homes i dones;
- la cultura, és a dir, l'aptitud de transformar-se, d'adaptar-se a les exigències i als ritmes;
- la democràcia, és a dir, el conjunt de llibertats;
- la responsabilització del món rural.

A pagès.

El món rural constitueix la majoria de les nostres poblacions. Ara bé, no ha estat mai en condicions reals de jugar el paper que tots els programes de desenvolupament semblaven voler atribuir-li: el de motor del desenvolupament. Però és evident que si aquest món rural continua essent marginat i no entra en una dinàmica d'inclusió en el sistema de producció, continuarà essent el terreny de reclutament de tots els sembradors de guerra.

Fins ara les polítiques econòmiques dutes a terme en la majoria dels nostres països tendeixen a privilegiar l'explotació dels cultius comercials en detriment dels cultius alimentaris destinats a les pròpies poblacions. Aquests cultius comercials tenen l'avantatge de reportar divises als Estats.

Aquests mateixos Estats sempre han imposat des de dalt les solucions, sense consultar els directament afectats: els pagesos. Entre les intervencions inadequades cal assenyalar principalment els programes de colonització agrària i els assaigs infructuosos de reforma agrària principalment.

Els pagesos s'han trobat enfront d'una multitud de models de modernització que no tenien en compte les seves aspiracions ni la seva capacitat d'assimilar els canvis d'actitud i comportament que se'ls exigia. Les polítiques han tingut poc en compte les aspiracions dels pagesos i, les mesures d'intervenció han tendit a imposar maneres d'organització i de producció que els pagesos no comprenien. Els mateixos procediments —reagrupament en pobles, pagesies, conreus del

partit, agrupaments precooperatius— han estat arreu un fracàs.

Queda una pregunta: com arribar a satisfer les necessitats alimentàries d'una població en creixement constant, però sense pertorbar les formes de regulació de l'organització social tradicional? Com acabar amb la visió menyspreant de les èlits respecte a les societats pagesívoles? Com definir les veritables polítiques de desenvolupament rural amb els pagesos? Quines han de ser les prioritats d'aquesta política? Reabsorbir una part de l'atur provocat per la reestructuració del sector administratiu? Crear un teixit de petites empreses agroalimentàries? Millorar les infraestructures i encoratjar la planificació regional? Quin paper correspon als Estats? Permetre una millor organització del mercat agrícola, impulsar la recerca i la formació agrícola?

Malgrat les enormes potencialitats agrícoles de la nostra regió, la inseguretat alimentària regna a determinats països. Els següents factors es troben entre les causes que expliquen aquesta inseguretat:

- Les condicions de producció que no són favorables al seu creixement.
- La desigualtat en l'accés a la terra.
- La subvaloització dels recursos hidràulics de la nostra regió.
- La inexistència o inadaptació dels mitjans d'emmagatzematge que provoquen percentatges elevats de pèrdues de les collites.
- La dificultat dels pagesos per accedir als mitjans de producció.
- La difusió de models tècnics no adaptats a les condicions camperoles de producció.
- El mercat limitat dels productes alimentaris. La demanda urbana limitada per la feblesa dels ingressos dels seus habitants.
- Les cadenes agroalimentàries insuficientment organitzades.
- El petit poder d'influència dels productors envers els comerciants.
- El mal estat de les vies de comunicació.
- L'impacte de la competència estrangera, de l'ajuda alimentària i, en particular, de les importacions.

Com afrontar aquesta inseguretat alimentària? A través de polítiques agrícoles multisectorials que permetin:

- Millorar l'accés dels productors als mitjans de producció
- Reorganitzar les cadenes agroalimentàries per assegurar la producció i fer-la més estimulant. És a dir, per una part estabilitzant els preus dels productes alimentaris als productors i d'una altra assegurant una sortida al mercat de la producció.
- Desenvolupar les capacitats d'emmagatzematge i conservació, i el desenvolupament de les activitats de transformació dels productes locals.
- Accentuar l'establiment de dispositius d'ajuda/consell als productors que responguin a llurs expectatives.

L'Estat ha de jugar un paper important en aquesta lluita contra la inseguretat alimentària, garantint especialment: la circulació de béns i de persones; la millora de les vies de circulació; l'assegurança dels mercats nacionals; el control dels fluxos d'importació i exportació; la creació d'una capacitat d'intervenció en la regulació dels mer-

©Célia Mirete

cats per garantir una determinada estabilitat dels preus i la lluita contra l'especulació; i l'organització i gestió de estocs nacionals de seguretat.

1.4 Crisi Social.

Crisi de l'educació.

Fins no fa gaire l'escola representava el símbol de l'èxit social. Però actualment ja no pot ni assegurar aquesta funció. Més enllà de les consideracions sobre el paper de l'educació i els valors tradicionals que ha de transmetre o preservar, hi ha una crisi que s'explica primer de tot pels fracassos; les infraestructures inadaptades o insuficients per satisfer la demanda, els programes escolars, que encara que renovats ininterrompudament no aconsegueixen garantir una adequació justa de la formació a l'ocupació.

La disminució dels efectius escolars a nivell d'ensenyament primari és particularment rellevant. Va acompanyat d'un fenomen de desescolarització. Cada cop més un nombre creixent d'infants de famílies amb ingressos reduïts abandonen l'escola. Més enllà de les quantitats, la desescolarització amaga un fenomen molt més important de rebuig i desconfiança envers l'escola pública tal i com es proposa avui.

La situació de l'ensenyament secundari no és gaire millor. Es caracteritza principalment per la inarticulació dels programes entre la primària i la secundària, els baixos coeficients de transició d'un nivell a l'altre, el repartiment desigual dels recursos en benefici de l'ensenyament general i en detriment de l'ensenyament técnic i científic.

A més dels baixos coeficients de transició de l'ensenyament primari a l'ensenyament secundari, una gran quantitat d'alumnes abandona molt aviat el cicle secundari. En no tenir cap possibilitat de retornar al sistema educatiu formal, aquests alumnes es troben exposats al fenomen de l'analfabetisme i són abocats a l'atur.

L'ensenyament superior pateix els mateixos mals: els fracassos, la ineficàcia, la insuficiència d'infraestructura, de personal docent i d'equipament adequat, la inadaptació dels perfils educatius, la importància excessiva de les branques humanistes. Pel que fa als mètodes de l'ensenyament, es tracta sempre de classes magistrals impartides per uns professors als quals els estudiants dediquen una admiració gairebé cega, menys per les seves qualitats pedagògiques que perquè ostenten títols universitaris altisonants.

En el passat, el camí més segur cap a una feina en la funció pública era, per a molts joves, el seguiment d'estudis universitaris i l'obtenció d'un diploma superior. La universitat era llavors el gresol natural, del qual l'Estat extreia la força de treball. La crisi econòmica ha modificat aquest situació, per una redistribució dels recursos públics i una reducció de la massa salarial. Hom se n'adona que les orientacions i les branques d'ensenyament proposats no corresponen a les necessitats de les economies. La reconversió dels funcionaris aturats, de resultes de les mesures de llicenciament imposades pels programes d'ajustament estructural, es presenta difícil en un context on la imaginació i l'esperit d'empresa són indispensables per a la supervivència.

L'escola genera buscadors d'ocupació, sense inculcar als joves els comportaments de treballadors. L'escola no respon als canvis actuals.

Com reformar-la, quan el mateix concepte de reforma suscita la protesta general, perquè les reformes del passat han estat fracassos totals?

El primer pas en la línia d'aquesta reforma necessària de l'escola és sostenir les xarxes de docents, les organitzacions d'estudiants, els investigadors; de llançar una dinàmica de reflexió per comprendre les raons dels tracassos de les reformes de l'escola; de debatre els

elements d'un projecte de reforma que sigui duradora.

Crisi de confiança o els fenòmens de la por.

Si l'expressió política dels conflictes actuals, és a dir la lluita aferrissada pel poder a qualsevol preu en el si d'algunes faccions de les elits, és l'aspecte visible de les crisis actuals, no n'és, però, l'única dimensió. Cal no oblidar la part que juguen les pors, els prejudicis i l'afectació en el desencadenament i l'abast de la violència a la nostra regió.

La por és un fenomen normal tant en els individus com en les societats, però més enllà d'una dosi determinada, esdevé patològica i provoca la disgregació. Des de fa molts anys, alguns dels nostres pobles han estat envaïts, posseïts, enverinats per la por. Aquesta por de l'altre, pertanyent a una altra ètnia, aquesta por de l'altre, que pot matar-vos, que us vol matar i aniquilar, domina la percepció d'alguns.

No es poden frenar aquestes pors, si no s'ataca el predomini de les ideologies ètniques, els rumors, el regne del menyspreu, els prejudicis, la no-comunicació, el tancament de l'altre en els estereotips.

II Principis i valors.

Els principis mereixen ser reafirmats i servir de guia en l'enunciat de les prioritats i en la determinació d'estratègies d'acció per a la pau. Perqué no es pot fer el pas del culte a la guerra a la cultura de la pau, si no hi ha afirmació de valors comuns. Els valors i principis següents poden constituir una base sòlida sobre la qual ens podem recolzar per construir una pau duradora a la nostra regió:

- *El principi d'humanitat:* és a dir, la possibilitat per a cada ésser humà de disposar d'allò que és essencial i de tenir una vida digna de respecte.
- *El principi d'equitat.* La igualtat és l'estat consistent a ser igual. Certament les persones són diferents segons els seus interessos, aptituds i estils de vida. S'han de beneficiar, però, dels mateixos drets i possibilitats, i d'oportunitats d'èxit en funció de les seves aptituds. És a dir, que naixem lliures i iguals i hem de tenir els mateixos drets.
- *Els valors de solidaritat:* es a dir, la consciència que el nostre destí hi està vinculat i que no hi hauria pau i desenvolupament en l'exclusió.
- *El principi de responsabilitat.*

©Càlia Mirete

• *Els valors de tolerància i respecte de la nostra diversitat.* La tolerància és la capacitat de respecte de les creences i del comportament de l'altre, fins i tot si són diferents de les nostres. El respecte a la diversitat i a la dignitat de l'altre passa per tenir en compte les seves necessitats, els seus desigs i els seus drets.

Una de les vies per aconseguir instaurar una ètica de vida basada en aquests valors i d'afavorir l'acció amb els joves —esdevenidor de les nacions— i amb les dones. "Educa un home i hauràs educat una persona, educa una dona i hauràs educat una nació", diu el proverbi.

III Elements d'estratègia.

Enfront de les crisis actuals, s'han pres nombroses iniciatives. Estan disperses i limitades respecte als objectius actuals. Cada un pres aïlladament sembla impotent davant dels reptes actuals. Què fer per vèncer el sentiment d'impotència?

Entre els diversos futurs possibles ens cal assentar, sobre la base dels nostres valors comuns, un futur desitjable, després concebre un conjunt coherent d'accions que responguin a les urgències d'avui i que estiguin en la sèrie dels reptes de demà.

Per on començar i com fer-ho per mobilitzar els ciutadans contra les lògiques d'exclusió i purificació ètniques?

Com promoure i gravar en la societat els valors de solidaritat?

Quines són les prioritats sobre les quals s'ha d'orientar la nostra acció?

A quin nivell actuar?

Les nostres accions hauran d'articular i integrar molts nivells.

A nivell dels individus, dels ciutadans: aquí es tracta de trobar les eines i metodologies perquè l'educació, la informació, la conscienciació i l'afirmació de la dimensió ética puguin contribuir a fer evolucionar els valors i comportaments.

A nivell de les empreses, dels municipis, de les col·lectivitats, el repte és arribar a implicar, a la vegada, els seus dirigents, quadres i assalariats, però també els seus clients i administrats.

A nivell dels Estats, cal pensar que el paper preponderant dels Estats avui està qüestionat per la mundialització. Existeix també la idea de plena sobirania i d'estanqueïtat de les fronteres. No ens podem acontentar amb l'acció local. Cal treballar a nivell regional, el qual esdevé cada dia la clau de la vida econòmica i social, on cada cop més es prendran les grans decisions. L'avenir està en la integració política i econòmica de la nostra regió.

A nivell mundial: en aquest nivell es prenen, cada vegada més, les decisions que segellen la sort dels pobles; es tracta de trobar les vies i mitjans per assegurar que es respectin els principis de llibertat i respecte a la nostra diversitat.

Caminar solidaris cap al segle XXI.

Alguns decennis després de la nostra independència i a l'alba del segle XXI la nostra regió no és un recés de pau. Corre el risc de continuar així si no assumim les responsabilitats per posar els fonaments d'una pau duradora. Assolir-ho passa per la nostra capacitat de tractar d'inventar el nostre futur, estimulant la intel·ligència i aplegant esforços. És en aquesta capacitat de fer-nos càrrec dels nostres destins, d'obrir-nos a l'Àfrica i d'establir aliances a nivell internacional on està la nostra salvació. Caminant solidaris entrarem lliures i agermanats en el segle XXI. L'altra opció és continuar dividits i replegats sobre nosaltres mateixos. Llavors estarem condemnats a la marginalitat.

Centre Internacional Martin Luther King. BP 2994. REMERA KIGALI.
Tel/Fax: 250.82437

L'ESQUERRA DAVANT EL PLURALISME CULTURAL.
Resposta a Patrick Viveret.

Agustí Nicolau

En el número anterior de Via fora!! vam publicar un treball publicat pel Centre Internacional Pierre Méndez France titulat "l'esquerra davant la qüestió mundial". Agustí Nicolau, membre d'Enllaç, respon a aquest article amb una carta oberta al seu autor Patrick Viveret, fent-li tota una sèrie de reflexions i de consideracions de caràcter bàsicament intercultural. Font: directa de l'autor.

In the previous edition of Via fora!! we published a text edited by Centre International Pierre Mendez France with the title "The left in face of the global question". Agustí Nicolau, a member of Enllaç, answers with an open letter to its author Patrick Viveret, making a series of reflections and considerations basically of intercultural nature. Source: Directly from the author.

En la antaŭa numero de "Via Fora!" ni publikigis artikolon,aperigita de la Internacia Centro Pierre Mendes France,titolita "La maldekstrularo antaŭ la tutmonda demando". Agustí Nicolau, membro de Enilaç, respondas al tiu artikolo per nefermita letero al ĝia aŭtoro Patrick Viveret, prezentante al li serion da pripensoj kaj da konsideroj el naturo esence interkultura. Fonto: rekte de la aŭtoro

Benvolgut Patrick:
Després de la lectura del teu article "L'esquerra enfront de la qüestió mundial", tinc ganes de fer-te arribar alguns comentaris i crítiques sobre alguns dels temes que tractes. Es tracta de comentaris breus, potser un pèl incendiaris i iconoclastes i ben segur provocadors, però, això sí, sense cap intenció guerrera, sinó més aviat amb la intenció d'enriquir el debat entorn de la redefinició del pensament d'esquerres. Els he escrit en calent, sense massa revisió, per tal que la prudència no em fes perdre la frescor i la claredat.

Més enllà de la modernitat.

Estic d'acord amb la perspectiva de començar a definir l'esquerra fonamentalment per la seva funció reguladora i transformadora; però aleshores caldria definir clarament el marc on aquestes dues funcions s'han de situar. En altres paraules:

- Hem de seguir creient en el projecte de la modernitat com un projecte alliberador de l'ésser humà?, o ja ha arribat l'hora de preguntar-nos si no cal superar-la com a marc de referència i d'acció?
- La situació actual d'expansió del neoliberalisme, no seria quelcom d'intrínsec a la mateixa modernitat?
- No caldria potser començar a repensar l'esquerra des de fora de la modernitat i fins i tot contra ella mateixa?
- Podem combatre el fill (neoliberalisme), sense combatre la mare (modernitat)?

També cal que ens preguntem si estem disposats a qüestionar la validesa universal dels mites fundadors d'aquesta modernitat: concepció històrica evolucionista de l'aventura humana, la ciència i la raó, la tecnologia i la tecnocràcia... I fer-ho des d'una perspectiva d'esquerres, és a dir, orientada cap a la recerca d'un més gran equilibri entre els éssers humans, però també entre aquests, el cosmos i els Déus (sense que això hagi de ser considerat com a pensament màgico-esotèric, sinó com el redescobriment de la dimensió sagrada i mistèrica de l'existència, tan menyspreada des de la modernitat).

Identitats culturals i fonamentalismes.

Per una altra banda, personalment ja començo a estar cansat de constatar com es confon el que vosaltres els francesos anomeneu "lògiques identitàries" i "replegament identitari" (aquesta darrera expressió amb un cert to de menyspreu...) amb el fonamentalisme i l'integrisme, tal i com tu fas en el teu article. Et diré sense embuts el que penso al respecte.

Tothom, sense cap mena d'excepció, es troba "replegat" en una identitat cultural concreta, el que en si mateix, lluny de ser negatiu, és la cosa més natural del món. El que passa és que la major part dels occidentals, des de la nostra pretesa identitat universal (drets humans, democràcia, ciència moderna, raó, laïcitat...) percebem les identitats dels altres com a "replegaments identitaris".

Curiosament hom utilitza l'expressió "replegament identitari" per parlar de la identitats dels altres, especialment quan aquests s'afirmen clarament, però mai per parlar de la pròpia identitat. Per exemple, referint-nos al cas de la cultura francesa, parlar de Llibertat, Igualtat i Fraternitat mai és concebut com a replegament identitari, sinó com la universalitat en el seu estat químicament pur... No et sembla que hi ha alguna cosa de contradictori en aquesta concepció de les coses?

No pensis pas que estic fent una defensa dels integrismes i dels totalitarismes, res més lluny de la meva intenció. Però reduir els processos d'afirmació de les identitats culturals a simples integrismes o fonamentalismes em sembla quelcom de demagògic i profundament perillós, que a més falseja la realitat. Intentar reduir les tradicions culturals als integrismes, tal i com una part important del pensament d'esquerres ha fet i continua fent, és demostrar que hom no comprèn gens ni mica, ni les tradicions culturals, ni els integrismes (a més de demostrar una evident mala fe). Jo penso que en darrer terme els integrismes són una resposta ben moderna a la modernitat, com a reacció contra les expectatives que aquesta havia creat i promès i que no ha acomplert.

Alternatives i pluralisme cultural.

Això em permet de tractar el tercer tema, el del pluralisme cultural en el pensament polític d'esquerres. Massa sovint des dels seus inicis, el pensament d'esquerres ha estat presoner del marc cultural occidental modern. Hom ha volgut elaborar una alternativa per a tot el món a partir dels pressupòsits d'una sola cultura. Personalment crec que la situació actual exigeix un diàleg intercultural, que no serà pas fàcil, però que pot resultar molt fecund i enriquidor per al pensament d'esquerres (sense oblidar, però, que no cal que arreu del món la gent s'autodefineixi d'esquerres per poder compartir un mateix horitzó per a la humanitat).

Amb altres paraules, enfront de la mundialització (per més relativa i unilateral que pugui ser, tal i com tu mateix assenyales en el teu article), l'esquerra també hauria de fer un esforç per pensar i elaborar, no l'alternativa, sinó les alternatives, que no podran ser tals si no es troben arrelades en els tradicions locals. La resistència a la globalització neoliberal no pot fer-se, penso jo, per una simple oposició a aquesta d'un model alternatiu global, sinó per la construcció d'alternatives plurals, sorgides de les dinàmiques de les poblacions i comunitats d'arreu del món.

Amb això no vull pas dir que no sigui important una visió global de la situació i de l'actual pujada i reforçament del neoliberalisme, però penso que la construcció d'alternatives no es fonamentarà tant en discursos fundadors de noves ideologies amb pretensions universalistes, com en l'articulació de discursos i pràctiques plurals, arrelats en les tradicions pròpies de cada matriu cultural, al qual cosa permetrà una resposta aparentment menys homogènia, però en

realitat més sòlida i estable, tot i que a voltes pugui ser més difícil d'identificar.

Per altra banda, cal no oblidar que les tres grans ideologies sociopolítiques i econòmiques sorgides de la modernitat (liberalisme, marxisme i anarquisme) tenen en comú, malgrat les diferències, la seva pretensió universalista, en el sentit de pretendre posseir una resposta vàlida en totes les cultures.

Que consti que no estic pas promovent un relativisme cultural (tot és vàlid), sinó una sana i saludable relativització cultural (res pot ser comprès fora de la seva matriu cultural). En aquest sentit cal tenir en compte que tots vivim a l'interior de mites (entenent mite, no com a història fantàstica, sinó allò en el que hom hi creu sense ser conscient que hi creu), que ens il·luminen la realitat i ens la fan intel·ligible (i cada mite posseeix una llum pròpia, amb un color i intensitat diferents, la qual cosa fa que la realitat que veiem no sigui igual).

Enlloc de creure que les lògiques identitàries siguin murs que impedeixen la construcció d'alternatives, jo penso que (amb totes les seves contradiccions i límits) són les arrels i els fonaments de les alternatives a la globalització homogeneïtzant del neoliberalisme.

Cal començar urgentment a escoltar els pensadors, intel·lectuals i actors dels països del Sud que estan formulant i experimentant alternatives plurals en base a les seves cultures respectives, tot tenint en compte la visió del conjunt. Penso, per exemple, amb Ashis Nandy, politòleg, psicoanalista de tradició cristiana de New Delhi, que analitza amb profunditat els límits de l'estat modern i la seva imposició en països del Sud; Grimaldo Rengifo, agrònom quetxua que treballa en la recuperació de la cultura i agricultura andines; Emmanuel NíDione, sociòleg senegalès que treballa en els suburbis de Dakar, donant suport a múltiples iniciatives comunitàries d'arrel ètnica urbana; Majid Ranhema, iranià, antic funcionari del PNUD, que s'ha fet portantveu d'iniciatives populars de base de les contrades més diverses (de passada assenyalar-te que fa uns anys va escriure un article molt bo en el qual establia clarament les diferències entre tradició i integrisme); Gustavo Esteva, intel·lectual desprofessionalitzat de Mèxic, conseller del EZLN que des de fa vint anys treballa amb diversos grups de base... La llista podria ser molt més llarga i completa, però aquests noms et poden servir de mostra del que intento explicar.

Espero haver pogut transmetre prou clarament el que penso i que us serveixi en el vostre treball de reflexió renovadora que meneu a terme en el Centre Pierre Mendès France.

Rep les meves cordials salutacions.

Agustí Nicolau Coll

PAMFLET #25: VIURE AUTÒNOMAMENT

3CE - Coalició per una Economia Comunitària

Aquest pamflet #25 sobre 'Viure autònomament' ens mostra una sèrie de coses que cadascú pot fer per a iniciar innovacions socials que donin poder a la gent a nivell de base i promoguin l'auto-suficiència local comunitària. Jd Belanger, pagès durant molt de temps i editor de la revista Countryside, *és qui ha fet la composició d'aquest pamflet.*

Es planeja fer una trentena de pamflets, cadascun referent a una innovació social específica que s'ha demostrat que promou la solidaritat comunitària en un determinat nombre de comunitats. Els pamflets seran disponibles en forma d'imprès o es poden descarregar connectant-se amb ordinador a la conferència APC <cce.coop.econ@conf.igc.apc.org>. La versió catalana de la sèrie ha estat produïda per ALTERNATIVA VERDA, Apartat de Correus 10017, 08080 Barcelona, Catalunya, e-mail: ecosavcatalo@gn.apc.org.

This pamphlet no. 25 on self-sufficient living shows us one of a series of things we can do to start social innovations which confer power to ordinary people and promote local self-sufficiency. Jod Belanger, who has been farming over many years, and is editor of the magazine Countryside, has made the composition of this leaflet.

We plan to publish about 30 pamphlets, each one about a specific social innovation which has proven to promote solidarity in a certain number of communities. The pamphlets will be available in printed form or by connecting by computer with the conference APC<cce.coop.econ@conf.igc.apc.org>. The Catalan version of the series has been produced by ALTERNATIVA VERDA, P.O.Box 10017, 08080 Barcelona, Catalonia, e-mail: ecosavcatalo@gn.apc.org.

Tiu ĉi pamfleto #25 pri "Agi kamparane" estas iu afero inter tiuj kiuj ĉiu mem povas fari por komenci sociajn novigojn, kiuj donu povon al la homoj je la bazo kaj promociu la lokan komunuman memstarecon. Jd Belanger, dumlonge kamparano kaj eldonisto de la revuo "Countryside" pretigis ĉi tiun pamfleton.

Oni planas aperigi tridekon da pamfletoj, ĉiu el ili pritemanta konkretan socian novigon kiu pruvis ke ĝi promociis la komunuman solidarecon ĉe difinita nombro da komunumoj. La pamfletoj estos disponeblaj presforme aŭ riceveblaj per komputila konekto al la Konferenco APC g cce.coop.econ O conf.igc.apc.org> La katalunan version de la serio produktis "Alternativa Verda", Poŝtkesto,10017 08080 Barcelona, Catalunya, e-mail: ecosavcatalo@gn.apc.org.

Definició.
Un estil de vida autosuficient, que fa una gran èmfasi en la producció a casa de tot el que es necessita i viure de forma simple en harmonia amb la Terra.

Com començar.
1. Esbrinar de tots els béns i serveis que cadascú empra i que són proveïts pel sistema dominant, quins poden ser coberts per cadascú —millor i amb un cost menor per al planeta i per a la societat— incloent l'alimentació, l'energia, l'educació, el lleure, etc.

2. Aprendre qui hi ha al darrera del proveïment d'aquests béns i serveis, i com cadascú se'ls pot cobrir: cuinar a partir de restes de menjar, fer un hort, criar animals, construcció, reparació, oficis i habilitats d'abans (com ara fer sabó i filar), energies renovables…

3. Practicar i experimentar en la vida quotidiana. Cuinar (i menjar) menges produïdes a partir d'aliments bàsics, que tinguin poc o nul processat, empaquetat, transport, anunciat, etc. Fer un hort. Reciclar. Reduir la dependència dels combustibles fòssils i dels recursos exhauribles, by cutting back, cercant alternatives o passant-ne sense. Experimentar amb alternatives sempre que sigui possible (escalfar-se amb llenya, amb petits sistemes solars, caminar o anar amb bici). Proveir-se del seu propi entreteniment de baix cost i reduït impacte. Fer de la frugalitat un repte satisfactori. Fer atenció a les 'causes primeres' —les fonts de totes les necessitats abans que siguin manipulades per la tecnologia industrial, que té poca comprensió o preocupació per les necessitats del planeta i dels seus habitants o per les trames que els relacionen— i considerar com cadascú pot millorar en el marc del sistema convencional.

4. Començar a partir d'aquí a aprendre més, a fer més, a apreciar més i a assolir més! Es pot acabar en un lloc rural, produint tots els aliments que es necessiten, produint l'energia que es necessita, educant la mainada, atenent la major part de les necessitats de salut, entretenint-se cadascú, proveint-se de diners sense dependre d'un treball assalariat... O es pot viure en un poble o ciutat, tenint un treball 'normal' i comoditats, peró amb una millor conscienciació del lloc que s'ocupa en el cosmos. De qualsevol forma es pot ser un pagès.

Aquest pamflet #25 sobre Viure autònomament és un de la sèrie de coses que cadascú pot fer per iniciar innovacions socials que donin poder a la gent a nivell de base i promoguin l'autosuficiència local comunitària. Es planeja fer una trentena de pamflets, cadascún referent a una innovació social específica que s'ha demostrat que promou la solidaritat comunitària en un determinat nombre de comunitats. Els pamflets seran disponibles en forma d'imprès o es poden descarregar conectant-se amb ordinador a la conferència APC
<ccce.coop.econ@conf.igc.apc.org>

Jd Belanger, pagès durant molt temps i editor de la revista Countryside, és qui ha fet la composició d'aquest pamflet.

Recursos.

Viure autònomament no és una simple idea o activitat, sinó que en són moltes. Així, els recursos van des dels més genèrics de 'viure al camp' fins als més específics com ara filar, energia fotovoltaica, escolarització a casa o treballar el ferro (forjar).

Els que segueixen a continuació són exemples per començar que menen a altres recursos de viure senzillament.

Revistes

Countryside Magazine
W11564 Hwy 64, Withee, WI 54498, USA. 1-800-5515691

The Small Holder
Argenta, BC, V0B 1B0 Canada

Mother Earth News
P.O.Box 56302, Boulder, CO 80322-6302, USA 1-303-4479330

Backwoods Home Magazine
1257 Syskiyou Blvd. 213C, Ashland, OR 97520, USA 1-704-6963838

BackHome Magazine
P.O.Box 70, Hendersonville, NC 28793, USA 1-704-6963838

Small Farmer's Journal
P.O.Box 2805, Eugene, OR 97402, USA

New Farm
P.O.Box 7572, Red Oak, IA 51591-2572, USA. 1-800-3653276

Home Power Magazine
P.O.Box 275, Ashland, OR 97520, USA 1-916-4753179

Growing Without Schooling
2259 Massachusetts Ave., Cambridge, MA 02140, USA

The Tightwad Gazette
RR1 Box 3570, Leeds, ME 04263, USA
Soft Technology
247 Finders Lane, Mebourne 3000, Australia

Eines i serveis

ATTRA
Appropriate Technology Center
P.O.Box 2525, Butte, NT 59702-2525, USA. 1-800-3469140
Energy Efficiency - Renewable Energy Clearinghouse
U.S.Department of the Interior, Washington DC, USA. 1-800-4282525
Gardener's Source Guide
P.O.Box 206, Gowanda, NY 14070-0206, USA
Catàleg més de 700 empreses de venda per correu de llavors, plantes i bulbs. $5.95
Kansas Wind Power
Rt. 1CS4, Holton, KS 66436, USA
1-913-3644407
Productes per energies renovables.
Catàleg $4
Lehman's Hardware and Appliances Inc.
P.O.Box 41, Kidron, OH 44636, USA
1-216-8565757
Aparells i artefactes no elèctrics.
Catàleg $2
Real Goods
966 Mazzoni St., Ukiah, CA 95482-3471, USA. 1-800-7627325
Productes per energies renovables.
Self-Reliance Company Inc.
P.O.Box 306, Florisant, MO 63032, USA.
Productes per a l'auto-suficiència.
Catàleg $4.75
Storey's Books for Country Living
Schoolhouse Rd., Pownal, VT 05261, USA. 1-800-4415700
Una amplia selecció de llibres i pamflets
The A.T. Microfiche Library
Volunteers in Asia
P.O.Box 4543, Stanford, CA 94309, USA. 1-415-7257977
Una biblioteca en microfitxa de més de 1000 llibres que cobreix tots els aspectes de la Tecnologia Apropiada a petita escala, baix cost, eines i tècniques.
The New Road Map Service
P.O.Box 15891, Seattle, WA 98115, USA.
Un servei i una xarxa de persones, revistes i organitzacions que promouen i demostren un estil de vida frugal.

Llibres

- (), *Back to Basics: How to Learn and Enjoy Traditional American Skills*, Readers Digest
- Darrow, K. and Saxenian, M. (), *Appropriate Technology Sourcebook*, Volunteers in Asia, P.O.Box 4543, Stanford, CA 94309, USA, fax: 1-415-7251805
- Jackson, W. (1993), *Becoming Native to the Place*, University Press of Kentucky
- Jeavons, J. (), *How to Grow More Vegetables*, Ten Speed Press, P.O.Box 7123, Berkeley, CA 94707, USA
- Leckie, J. et alii (1981), *Other Homes and Garbage*, Sierra Club Books
- Logsdon, G. (1994), *The Contrary Farmer*, Chelsea Green Pub. Co. P.O.Box 130, Post Mills, VT 05058, USA
- Mollison, B. (1988), *Permaculture: A Designers' Manual*, Tagari Publications, P.O.Box 1, Tyalgum, NSW 2484, Australia
- Nearing, S. and H. (), *Living the Good Life*, E.F.Schumacher Society, P.O.Box 76 Rds.3, Great Barrington, CT 01230, USA
- Seymour, J. (1980), *The Self-Sufficient Gardener*, Doubleday/Dolphin
- Werner, D. (), *Where There is No Doctor*, The Hesperian Foundation, P.O.Box 1692, Palo Alto, CA 94302, USA

De manera que vols arribar a ser un pagès o una pagesa?

Alguns consells sobre els inicis:

'Viure autònomament' per a molta gent vol dir anar a un racó de món i viure de la terra. Si això és l'objectiu, no et podem ajudar, a menys que sigui per fer els insegurs primers passos... i apressar-te a reexaminar aquell somni a la dura llum de la realitat.

'Nosaltres' som a amplia coalició de lectors/corresponsals de revistes, alguns dels quals hem estat vivint i discutint l'estil de vida autònoma durant més de 25 anys. Heus ací la destil·lació dels nostres consells per als principiants o per a aquelles persones que sommien de viure de forma autònoma.

La primera regla bàsica: no vagis a viure autònomament; creix tot sent-ne!

Ningú que s'hagi fet gran en l'era de la TV i les microones, sense cap contacte amb el conreu d'aliments, la seva conservació, la ramaderia o el cuinar a partir de scratch, pot esperar ser 'autosuficient' sense molts anys d'aprenentatge i de pràctica. Milers ho han provat i han fracassat.

Aquelles persones que se n'han sortit han seguit un camí menys atractiu. En comptes de deixar la seva feina i anar a un lloc remot i intentar viure de la terra de cop i volta, han començat a fer-ho de mica en mica.

Anar al camp no ha de ser mai el primer pas, a menys que ja s'hi visqui.

©Xavi López

El primer pas és aprendre. Llegir llibres i revistes sobre conreu d'aliments. Després cal intentar conreuar-los, encara que sigui en un test posat en una finestra o en un pati. Amb tota probabilitat descobriràs que no és tan facil com sembla i agrairàs no haver de sobreviure encara del esforços esmerçats en conrear aliments!

Aprendre a cuinar a partir de restes de menjar i practicar-ho. Fins i tot vivint en un apartament de ciutat es pot pastar pa, fer sopes, caldos i estofats, salses, formatge i mantega. Compra fruita i vegetals als mercats locals i aprèn a fer conserves i a assecar aliments. Si no s'és capaç de fer-ho en un pis a la ciutat, difícilment es podrà fer en un assentament rural.

Si el teu somni o el teu ideal és viure sense electricitat, intenta-ho ara. En comptes de llevar-te molt després de la sortida del sol i de romandre despert molt temps després d'haver-se post el sol fent servir llum artificial, ajusta l'horari a la llum solar. Posar l'aparell de TV a les golfes i fes servir l'espai alliberat per a una roda de filar o un teler, o per qualsevol altra cosa que t'interessi. Fes servir estris i eines manuals en comptes dels accionats amb electricitat. Si desitges fer servir energia solar, comença amb un petit i barat sistema que funcioni a 12 volts i que permeti tenir llum i fer funcionar una ràdio. No és necessari viure sense estar connectat a la xarxa elèctrica per experimentar i aprendre.

Fer especial atenció a les finances. Es pot viure sense pressupost? Es tenen estalvis per cobrir despeses imprevistes, que poden ser més grans en el camp que a la ciutat? La frugalitat —i la preparació— són aspectes clau per viure de forma autònoma, però no s'ha de viure en *backwoods* per apreciar els seus avantatges.

Comprar aliments a l'engròs, sobretot cereals i llegums. Comprar un molí de gra manual per fer farina i fer-la servir. Això estalvia diners, permet menjar millor i estar millor preparat —i no solament s'aprèn sinó que és un divertiment.

Si fer de pagès entra en els plans, vés a una casa de pagès. Mirar, escoltar i aprendre. Començar fins i tot a comprar petites eines i equips, per fer-los servir ja o per tenir-los a mà més endavant, tenint en compte que l'educació és més important que les mercaderies.

Naturalmet reciclar —i pre-ciclar— én un aspecte important de tot plegat i poden ser practicats per tothom i arreu. Si es té espai per fer compost, cal ferne. Fes del reciclatge un repte per trobar nous usos de tot el que s'anomena 'escombraries'. El més important de tot és el preciclatge, evitant la generació d'escombraries abans que tot.

Si es viu en un lloc on es poden tenir uns quants conills o gallines, cal tenir-ne. Així s'aprèn a alimentar-los, criar-los, cuidar-los i també s'aprèn a fer servir els productes que ens donen (incloent la matança) al lloc on es viu, sense necessitat de canviar de forma de vida o distorsionant les relacions que es tenen. Això ajudarà a desenvolupar la mentalitat de viure de forma autònoma i l'experiencia permetrà tenir animals més grans si és que aquest és l'objectiu.

Aleshores, després d'haver fet tot això, si encara es pensa en viure autònomament de veritat i s'està segur de poder-ho ser, els seguents passos vindran amb tota normalitat. S'estarà preparat, es tindrà experiència i el camí serà clar.

Es pot començar anant a viure a mitges al camp (encara que sigui sense perspectives de treball), netejar un troç de terra i construir la teva propia casa...

Però habitualment aquelles persones que han esdevingut autònomes a llarg termini simplement continuen evolucionant. Busquen un lloc al camp, amb una casa vella, no molt lluny d'on viuen. Poden mantenir el seu treball o cercar un treball menys estressant o

jubilar-se, però tenen algun ingrés. Conreuen el seus propis aliments tant com poden —i sempre aspiren a més— però sense cremar cap pont darrera seu. Una volta s'ha començat, la resta segueix, orgànicament.

I continuen aprenent, inclús després d'una vida de forma autònoma.

Això no sembla gaire entusiasmador, ni tant com abocar tot el que és dolent en el món d'avui i anar a viure en la teva propia petita utopia demà. No obstant, a menys que s'estigui preparat —totalment preparat, mentalment, físicament, financerament i psicologicament— hi ha una alta probabilitat que poc temps després de la moguda s'estigui esgotat. S'estarà de retorn a la ciutat, en pitjor forma que abans, i probablement amb més amargor i escepticisme.

Sí, es pot acabar algun dia essent una persona que viu 'ideal' de viure autònomament. Però fer-ho de cop és gairebé impossible. Els nostres avantpassats pagesos tenien moltes més habilitats i molts més coneixements del que es pot imaginar, i ells els adquirien des de la seva infantesa. Ara possiblement es té més educació, però una educació que serveix de ben poc per viure autònomament. Encara que s'hagi crescut en una casa de pagès, probablement hi ha moltes coses a aprendre.

Viure autònomament en un barri perifèric o en un poblet és millor que fracassar en l'intent de viure autònomament en el lloc més idíl·lic. Un gos viu és més ferotge que un lleó mort.

El més important —allò que els corresponsals de Countryside emfasitzen una i altra vegada— és que viure autònomament és un estat mental. No importa on es visqui. Inclús tampoc importa què es faci. El que compta és com cadascú s'enfronta a les qüestions bàsiques de la vida i l'actitud envers elles.

Per les persones qur viuen autònomament de veritat, la forma de vida autònoma no és una fita, sinó un camí —un camí ple de satisfaccions i recompenses. És una forma de trobar la plenitud personal sent una persona solidària amb el planeta i guanyar molt més que la suma de les parts. És fer petites accions personals que tinguin conseqüències planetàries.

Cadascú pot viure autònomament. No s'ha d'estar al cim d'una muntanya, ni criar cabres, ni viure de la terra. Inclús si és això al que s'aspira (i algunes persones pensen que és la forma de vida ideal) s'ha de començar pel començament.

Es pot començar allà on es viu, ara mateix, Es pot desenvolupar l'arrelament inicial abans de poder fer el transplantament... o es pot florir on s'ha iniciat l'arrelament.

Els pamflets 3CE són produïts i distribuïts per la Coalició per una Economia Comunitària Cooperativa, una xarxa d'emprenedors socials i d'organitzacions que ajuden a contrarestar el Sistema Econòmic Competitiu Global amb innovacions socials que permetin que la gent cobreixi les seves propies necessitats.

La versió catalana de la sèrie ha estat produïda per ALTERNATIVA VERDA, Apartat de Correus 10017, 08080 Barcelona, Catalunya, e-mail: ecosavcatalo@gn.apc.org

3CE

ARRAN DE...

Presentació de la secció

Tot procés de transformació —tant personal com col·lectiva—requereix del compromís i la participació de persones capaces d'analitzar correctament i sense dogmatismes la realitat.

L'Escola Randa vol contribuir a aquest procés tot oferint una proposta pedagògica i de recerca que ajudi a avançar en la formulació de noves preguntes i en la construcció de noves respostes als reptes que la societat contemporània ens planteja. La complexitat d'aquests reptes requereix d'una perspectiva transdisciplinar en la que les ciències socials i de la natura uneixin esforços per progressar en el coneixement d'allò que hi ha entre, a través i més enllà de les disciplines.

D'altra banda, les ràpides transformacions que s'estan experimentant a escala civilitzatòria, així com els canvis que arreu s'esdevenen pel que fa a les relacions entre Estat, Nació i Societat demanen respostes que neixin d'un diàleg fecund entre tradició i modernització, entre cultura material i espiritual, entre ciència, art i filosofia. Un diàleg que, tot retrobant les tradicions més fecundes de la nostra identitat catalana, mediterrània i europea, sigui capaç de renovar el nostre pensament polític nacional i situar-lo a l'alçada d'una necessària dialèctica solidària entre civilitzacions.

Hom proposa un espai, una escola plural i oberta, lliure de dogmatismes i sectarismes, basat en el pluralisme i l'intercanvi, tant pel que fa a la procedència dels estudiants i del professorat, com pel que fa als àmbits i metodologies del coneixement. Aquesta proposta, inspirada en l'intercanvi de sabers i la participació activa dels estudiants, es concreta en un programa de formació i investigació de tres anys de durada.

El primer curs s'organitza ens dos seminaris que plantegen fonamentacions teòriques de la recerca de paradigmes emancipatoris, des d'una perspectiva global i mediterrània. La metodologia de treball combina les sessions amb professors i el treball en grup. El segon curs s'organitza entorn els mateixos seminaris, abordats, però, des d'una òptica aplicada als àmbits de l'ecologia, l'economia, la tecnologia, la política i la cultura. En aquest segon curs, el grup (com a espai principal d'autoafirmació i participació) pren ja unes característiques més estables i permanents. Durant el tercer curs —basat essencialment en l'autoafirmació— els petits grups de recerca que s'han anat formant a segon duen a terme, amb el suport d'una tutoria, un treball d'investigació sobre algun dels temes del programa de primer o de segon curs.

Encetem amb aquest número de Via Fora! *una nova secció per recollir i poder compartir amb vosaltres alguns dels treballs i experiències que es van produint a* Randa. *Iniciem una col·laboració que, esperem, pugui ser ben profitosa tant per a les noves aportacions que rebrà la revista com per l'intercanvi d'opinions, perspectives i experiències que pugui generar entre* Enllaç *i* Randa *i, evidentment, tothom qui llegeixi la revista.*

* * *

Every process of transformation —be it personal or collective— requires the commitment of persons capable of analysing reality correctly and without dogmatism. The School Randa *wishes to contribute to this process by means of a pedagogic approach of research which would help to put forth new questions and to work out new answers to the challenges presented by today's society. The complexity of these challenges calls for an transdisciplinary approach in which the social and the natural sciencies unite efforts to advance in the knowledge of that which exists between, across and beyond the different disciplines.*

On the other hand, the fast transformations which are taking place on the level of civilisations, as well as the changes which go on everywhere as to the relationship between State, Nation and Society, require answers coming forth as a result of a fertile dialogue between tradition and modernisation, between material and spiritual world, between science, art and philosophy. This dialogue should rediscover the most prolific traditions of our Catalan, Mediterranean and European identity, renew our political national way of thinking and locate it within the context of a necessarily solidary dialectic between civilisations.

We have created a space, an open and diversified school, free of dogmatisms and sectarisms, based on pluralism and interchange, both as far as the origins of students and teachers are concerned as well as concerning the areas and methodologies of knowledge. This project, inspired in the interchange of knowledge and the active participation of the students, takes on the form of a programme of education, training and research over three years.

The first year consists of two seminars about theoretic basic reasoning when looking for emanicipating paradigms, from a global and Mediterranean point of view. The methodology combines sessions with teachers and group work. The second year is being organised around these same seminars, but applied to the areas of ecology, economy, technology, politics and culture. During this second year, the group (as a space of self-affirmation and participation) acquires more stable and permanent characteristics. During the third year —based essentially on self-affirmation — the small groups of research that have formed themselves during the second year carry out a project of research on some of the subjects of the program of the first or second year, always with the support of a tutor.

With this present edition of Via forall we start a new section, where we shall talk about, and share with you, some of the experiences which are taking place at Randa.We start, thus, a co-operation which we hope will be profitable both thanks to the new apport.ations which our magazine will receive as well as due to the exchange of opinions and experiences which will be generated between Enllaç and Randa, and, obviously, the readers of the magazine

* * *

Ĉu transformiga proceso - ĉu individua, ĉu kolektiva - postulas la engaĝon kaj partoprenon de homoj kapablaj ĝuste kaj sendogme analizi la realon.

La Lernejo Randa deziras kontribui al tiu proceso kun oferto de pedagogia kaj esplora propono helpanta antaŭenigi en la formulado de novaj demandoj kaj en la konstruado de novaj respondoj, al la defioj kiujn la aktuala socio prezentas. La komplekseco de tiuj defioj postulas eksterdisciplinan perspektivon en kiu la sociaj kaj naturaj sciencoj unuiĝu klopodojn por progresi en la kono de tio kio ekzistas inter, tra kaj trans la disciplinoj.

Aliflanke la rapidaj transformiĝoj kiui okazas je civiliza skalo, kaj la ĉie kazantaj ŝanĝoj pri la rilatoj inter S'tato, Nacio kaj Socio postulas respondojn, rezulto de fekunda dialogo inter tradicio kaj moderneco, inter materia kaj spirita kulturo, inter scienco, arto kaj filozofio.Dialogo kiu retrovanta la plej fekun- dajn tradiciojn de nia kataluna, mediteranea kaj eŭropa identeco, kapablu renovigi nian politikan nacian penson, kaj starigi gin je nivelo de necesa dialektiko, solidara inter civilizoj.

Oni proponas spacon, malferman kaj pluralecan lernejon, libera je dogmatismoj kaj sektarismoj, bazita sur la plurismo kaj interŝan'go, tiel pri la deveno de la studentoj kaj prlbfesoroj, kiel pri la fakoj kaj metodologioj de la scio. Tiu ci propono laŭ inspiro de la intersango de scioj kaj la aktiva partoprem de la studentoj, konkretigas en trejna kaj esplora triiara programo.

La unuan kurson oni organizas per du seminarioj kiuj proponas teoriajn fundamentojn pri la esploro de emancipigaj paradigmoj, el globala kaj mediteranea perspektivo.La labormetodologio kombinas la sesiojn kun profesoroj kaj la grupa laboro. La duan kurson oni organizas ĉirkaŭ la samaj seminarioj, enfokusitaj tamen ekde vidpunkto aplikebla al la fakoj ekologia, ekonomia, teknologia,politika kaj kultura.En tiu ĉi dua kurso, la grupo (kiel ĉefa ero de memfirmigo kaj partopreno) fariĝas pli stabila kaj konstanta.Dum la tria kurso kiu esence baziĝas sur la memfirmigo, la malgrandaj esplorgrupoj kiuj formiĝis dum la dua kurso plenumas, helpe de kuratoro, esplorlaboron pri iu el la programtemoj de la unua aŭ dua kurso. Ni komencas per ĉi tiu numero de Via Fora! novan fakon por kompili kaj dividi kun vi ĉiuj, kelkajn laborojn kaj spertojn okazantajn en Randa. Ni komencas kunlaboron kiu, espereble, estos tre profitdona tiel pro la novaj kunlaboraj'oj kiujn ricevos la revuo, kiel pro la intersango de opinioj, perspektivoj kaj spertoj generontaj inter Enllaç kaj Randa kaj memevidente inter ciuj legantoj de la revuo.

REFLEXIONS SOBRE LA UNIFORMITZACIÓ

Xavier Joanpere

L'article amb què engeguem la nova secció "Arran de..." i l'intercanvi amb l'Escola Randa titulat "Reflexions sobre la uniformització" és una reflexió crítica al voltant del tema de la globalització o mundialització. L'autor, Xavier Joanpere, porta llargs anys implicat de forma activa en el moviment de solidaritat amb el Tercer Món, participa en el grup "Models de participació política" i és autor del llibre "Aventurers i Solidaris".

Amb aquest article, tot combinant algunes dades significatives amb les seves experiències i vivències i el seu criticisme vers el sistema actual, Xavier Joanpere us convida a posar en pràctica tot una altre concepte d'internacionalització. Font: directa de l'autor.

The article which which we start our new section "About ..." and the interchange with the School Randa titled "Reflections on uniformisation" is a critical reflection on the subject of globalisation. The author, Xavier Joanpere, has been involved actively, over many years, in solidarity movements with the "Third World", is a member of the group "Models of Political Participation" and the author of the book "Adventurers and Solidarity".

In his article, Xavier Joanpere combines some significant data with his experience and his critical attitude towards the present system and invites you to put into practice a quite different concept of internalisation.

La artikolo per kiu ni lanĉas la novan fakon SEKVE DE ... kaj la interŝanĝo kun la Lernejo Randa, titolita "Pripensoj pri la unuformeco" temas pri kritika pripenso ĉirkau la temo de la globaleco aŭ tutmondeco.La aŭtoro Xavier Joanpere, estas de longe enĝagita aktive en la solidara movado kun la "Tria Mondo",partoprenas kun la grupo "Modeloj de politika partopreno" kaj estas la aŭtoro de la libro "Aventuremaj kaj solidaraj".

Per ĉi tiu artikolo, kiu kombinas signifsplenajn datumojn kun siaj spertoj kaj travivaĵ'oj; kaj kun sia kritikemo pri la nuna sistemo, Xavier Joanpere invitas vin praktiki tute alian koncepton pri internaciigo. Fonto: rekte de la aŭtoro.

L'actual globalització de l'economia està incrementant la internacionalització de la pobresa, els ciutadans dels països desassistits tenen més facilitats per aconseguir armes que medicaments. A tot aquest daltabaix cal afegir la incomunicació produïda pels mitjans de comunicació, xarxes propagandístiques del model socioeconòmic cultural dominant: un sistema que engabia la persona i dóna llibertat al diner.

Els desequilibris d'avui són tan forts que, segons ens diuen les estadístiques, per cada 4.421 kg de petroli gastat per un ciutadà alemany, a un del Txad n'hi pertoquen 18; a Bèlgica un metge té al seu càrrec 330 malalts, però si ell mateix s'afilia a Metges sense Fronteres o a qualsevol altre col·lectiu semblant i és enviat a Etiòpia haurà d'atendre a 78.780 pacients, no cal dir amb quina mena de recursos; un ciutadà nordamericà consumeix igual que 50 haitians; la ciutat de Mèxic creix 32 km per any i ja té quatre vegades més habitants que Catalunya...

L'estat espanyol, actual policia duanera d'Europa i aviat creador de l'exèrcit europeu (per a la defensa, és clar!), acull una població flotant d'uns 900.000 estrangers, argument emprat pels xenòfobs i racistes per tal de justificar l'índex d'atur, oblidant, i sobretot silenciant, que fora de les fronteres estatals hi ha 1.750.000 ciutadans amb passaport espanyol. Els i les que tenen

la pell pigmentada són obligats a lliurar voluminosos plecs de paperassa a l'administració, en canvi els nòrdics, japonesos o els esportistes de color reben la més cordial i càlida benvinguda, com són també molt ben acollits els magnats del petroli, veritables okupes de les nostres costes mediterrànies, protagonistes de les revistes del cor.

La veritable justícia, doncs, fa el camí invers al dictat per la llei, malgrat se'ns digui que el que s'aplica "és la llei". En aquest món de confusió, també la democràcia ha girat l'esquena i ha empobrit els principis que la varen veure néixer. Massa sovint, però intencionadament, ens alternen democràcia amb processos electorals, processos que signifiquen la subhasta d'àmplies àrees de riquesa i de poder d'un país. I qui és qui pot comprar més números de la rifa?

No ens enganyem: empreses tipus Philips Morris, Coca-Cola, Sony, Nestlé, McDonald's, Toyota i altres. Aquestes i altres firmes del mateix caire, sense oblidar els bancs, són les autèntiques organitzadores de moltes de les democràcies d'avui: democràcies que han de ser, per forca, toves i tolerables al diner especulatiu internacional, alhora dures amb la contestació social interna, si és que n'hi ha.

Malgrat les previsions, a voltes els pobles els hi fallen, i lluny de prestar coartades al sistema, es revolten i aposten per la defensa dels interessos econòmics, culturals o religiosos autòctons. Cas del Xile als anys 70, de Nicaragua o Algèria als 80. Ara bé, si això esdevé, el sistema gaudeix sempre d'una fracció interna de l'exèrcit de cada país, del qual confia en la traïció als seus en benefici extern o, en el seu defecte, entitats tan "respectables" i temibles com la CIA s'ocupen de tornar, quasi sempre amb èxit garantit, les coses a l'"ordre".

Però: què passa amb eleccions tals com la dels EEUU del 96, on menys del 50% de l'electorat censat va fer ús del vot? Vull posar l'èmfasi en l'adjectiu censat, car tothom hauria de saber que

els xicans, negres o asiàtics de les capes més humils, residents als EEUU, no compten, no són, no estan al cens. Què vol dir, per tant, aquest 47% que exerceix el dret a vot i tria entre dos o tres candidats? Algun periodista li ha preguntat a Clinton a qui representa realment, amb una victòria avalada només pel 26% del cens nord-americà! Què diria la premsa internacional, tant cofoia i admiradora dels EEUU, si en un procés electoral a Cuba, a l'estil occidental, Castro fos deixat de banda pel 74% dels cubans, com li ha passat a Clinton amb els seus cociutadans?

Crec que les necessitats de subsistència mundial separen els sistemes socioeconòmics en dos, no pas democràcia occidental i el mal anomenat Tercer Món, sinó sistemes justos i sistemes injustos: sistemes que perpetuen la injustícia i la desigualtat a nivell planetari.

Què és, doncs, un sistema just?

Al meu entendre, és aquell que exportat a la resta de països i nacions del món és aplicable en la millora de les condicions socioeconòmiques, culturals i lúdiques dels seus habitants, sense alterar el benestar dels altres països. És obvi que un sistema injust és tot el contrari. Penseu que l'actual sistema occidental és exportable a tots els països del planeta? Per quan de temps hi hauria recursos al món si tothom consumís segons el model del nord-americà panxut i gros que menja 50 vegades més que el desnerit d'Haití? (sobra dir que no m'estic referint al novaiorquès, també subalimentat, resident al Bronx...).

Des del meu punt de vista, cal fer una reflexió en termes globals, i si un sistema empobreix més que no pas enriqueix s'ha d'intentar canviar-lo. Com a europeus progressistes no hem de renunciar a aquest canvi, a pesar de ser nosaltres, a hores d'ara, dels de la minoria, dels beneficiats de l'actual conjuntura internacional. No podem callar les nostres consciències retornant el 0,7% del 70% que els nostres cociutadans neoliberals sostreuen a les nacions sotmeses d'Àfrica, d'Àsia i de Llatinoamèrica. Ni tampoc conformarnos convertint la solidaritat en la versió esquerrana del Domund.

Sé que moltíssima gent que treballa en aquesta direcció ho fa amb la màxima entrega i renúncia personal, les meves paraules no volen ser ni per elles ni per ells una crítica. Però, per entendre'ns, què pensaria el poble català si ara mateix es constituís a Salamanca un comitè de Solidaritat amb Catalunya, i aquest, després d'un esforç ingent, aconseguís enviar-nos el 0,7% de l'Arxiu de la Generalitat Republicana? No pretenc menysprear la tasca de tants organismes, ONG i persones individuals que es prenen seriosament el repte d'humanitzar el planeta, ans al contrari. A més, no és ni el final d'una cursa o el calmant tranquil·litzador, sinó un inici: el pas insegur, trontollant i dificultós de l'infant que comença a caminar. I no n'hem de tenir prou tant sols amb això.

És absolutament indispensable també la reflexió. Quin és el paper del Banc Mundial o del Fons Monetari Internacional al 3r Món?, quina utilitat té fer eleccions quan no hi ha aigua potable?, no serien més justes les eleccions si asseguressin 3.000$ de renda per càpita a cada habitant dels països deprimits, encara que en vies democràtiques? Perquè no s'investiga i denuncia l'actuació d'algunes multinacionals de la nutrició, que aprofiten la ignorància per introduir llet sintètica en detriment de la llet materna, l'única capaç d'actuar com a vacuna i reduir així l'elevada taxa de mortalitat infantil? Des d'Occident també ens cal vigilar el transport i emmagatzematge de residus tòxics i nuclears, que hom intenta traslladar a l'Àfrica; així com paralitzar tota mena de proves nuclears i bel·licistes al sud de l'Àsia.

Darrerament, les conseqüències de la caiguda del mur de Berlín i les pro-

blemàtiques dels països de l'Est d'Europa ha engreixat l'índex de pobresa i d'atur al món occidental. La descomposició ideològica d'aquests països i la gran quantitat d'indústria bèl·lica centrada en aquesta zona ha originat l'interès de l'OTAN per annexionar-se les nacions de l'Est. S'ha oblidat tot d'una l'argument primigeni de l'Aliança Atlàntica: fer de balança al Pacte de Varsòvia, l'enemic militar i ideològic per antonomàsia. Sempre se'ns va dir que d'això venia la seva pròpia existència: quan desapareixeria el Pacte de Varsòvia desapareixeria la OTAN! I ara, quan la confusió, la corrupció i les màfies s'han apoderat dels països de l'Est, quin sentit té la OTAN i la seva estructura militar, a les quals vàrem votar en contra?

El que si és cert es que, a partir de la desestructuració de mitja Europa, s'ha donat un increment de la precarització del món laboral a Occident, acompanyat de l'esclavatge laboral infantil als països sud-asiàtics. A més, es nota la des-assistència als moviments insurreccions i guerrillers del 3r Món; mentre s'obren nous mercats de subministrament d'armes, organitzats per bandes mafioses i administracions encara pitjors, embadalides en les noves i mortíferes possibilitats de la tecnologia nuclear, a la qual no estan disposades a deixar en l'oblit.

Tots aquests elements, la gran precarietat laboral existent i les polítiques opiàcies dels mitjans de comunicació aboquen el ciutadà corrent al llimb de la resignació. Resignació que es veu fortament ajudada per la gestorització dels sindicats occidentals, eficaç en convertir l'activista en un consumidor pactista. d'altra banda, l'escàs índex de referents ideològics i polítics enterboleixen cada vegada més l'horitzó reivindicatiu, fins a sumir-lo en la boira més espessa.

El cristianisme de fa 2.000 anys, a l'igual que el marxisme contemporani, pretenia acabar amb les desigualtats dels

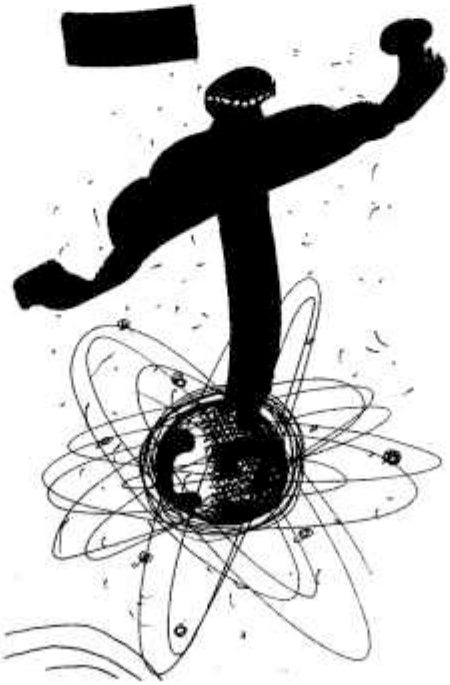

©Eva Virgili

pobles. Malauradament, la maquinària del sistema ha engolit, tant abans com ara, les cúpules d'una i altra ideologia. Restant orfes molts dels seus seguidors, en especial els que varen trobar l'important punt d'unió en la Teologia de l'Alliberament. Aquesta nova proposta, escampada avui per Amèrica Llatina, es temuda per igual al Vaticà i als EEUU, on s'afanyen inventant i creant sectes a fi de contrarestar i anul·lar, si cap, el treball d'anys, de dedicació i d'amor, d'homes com Pere Casaldàliga, Julio Cabrera o Leonardo Boff.

Tampoc ho tenen fàcil els tentacles del sistema capitalista al Món Àrab. L'absència de jerarquització a l' Islam ha fet extremadament penosa la compra de les seves ideologies: els bombardeigs a Líbia i a Iran potser varen guanyar una guerra, comptat i debatut han atrinxerat a més de 1.000 milions de persones en la seva especificitat i en el crit de independència, en la voluntat de viure allunyades de les propostes de domini occidental. En un altre indret de la terra, a la Xina, tampoc la influència sembla sorgir massa efecte; més de 1.300 milions d'habitants s'han autoorganitzat en un model de societat que no té res a veure amb els paràmetres del capitalisme occidental, sense preocupar-se en fomentar l'expansionisme, al contrari del què va fer la URSS. Altres esquerdes del sistema dominant es troben a Vietnam, Cuba, Iran... A Europa occidental tampoc tot és una bassa d'oli: no es tanquen les ferides d'Irlanda ni d'Euskadi; quasi diria que existeix una guerra sorda i generalitzada arreu, la del poble callat en etern conflicte amb els estats, neutralitzadors i violadors dels seus més genuïns potencials interns.

Segons la meva opinió, per més que hom vulgui justificar, raonar i imposar la injustícia disfressada de democràcia o de progrés, existirà sempre una resistència, oberta o muda. Les pròpies dinàmiques mundials i locals fan impossible i inviable la uniformatització pretesa, mentre la solidaritat entre els pobles cada dia és més palpable i es viu de forma més natural.

A Xiapas, la darrera tardor, un zapatista em preguntà què entenia jo per solidaritat. Li vaig dir: "la solidaritat és la internacionalització de l'amor, l'economia, el respecte i la cultura". Ell, de la comandància zapatista, anava amb la cara tapada, feia només una hora que ens coneixíem però vaig poder veure-li brillar els ulls mentre em contestava que creia el mateix que jo, però que a més, ell ja feia temps que intentava viure d'acord amb el que pensava.

Fem nosaltres el mateix?

Xavier Joanpere

LES VEUS DEL DESERT.
Societat i coneixement universal.

Jordi Cavaller

Avui presentem un llibre d'una manera atípica. Si més no, atípica en funció de com ho hem vingut fent des de les pàgines de Via fora!! *Es tracta d'un article sobre un llibre. El seu autor aprofundeix i descriu tot un seguit de sensacions i impressions que li va causar la seva lectura, tot reflexionant sobre les seves implicacions i qüestionaments pel que fa al nostre model de civilització occidental. Font: directa de l'autor.*

This book is being presented in a different form, at least different from the way we have been doing so far in our pages of Via fora!! *The text is an article about the book in which the author describes a sequence of sensations and impressions he experienced when reading the book, whilst he reflects on its implications and the questioning of our model of occidental civilisation. Source: Directly from the author.*

Hodiaŭ ni prezentas al vi libron laŭ netipa maniero. Almenaŭ netipa laŭ la ĝisnuna kutimo sur la paĝo de Via fora!! *Estas artikolo pri libro. Ĝia aŭtoro funde esploras kaj priskribas sinsekwajn sensacojn kaj impresojn, kiujn kaŭzis al li ĝia legado, meditante pri ĝiaj implicoj kaj demandoj rilate al nia modelo pri okcidenta civilizacio. Fonto: rekte de la aŭtoro*

Una obra comunicativa

l'any 1991 aparegué la primera edició de l'obra *Mutant message down under* ("Les veus del desert", en la versió catalana) de l'autora nord-americana Marlo Morgan. Des d'aquell moment, l'obra, que descriu la manera de ser d'una nació aborigen australiana, ha gaudit de molt èxit entre el gran públic. Pocs mesos després de la seva aparició ja se n'havia venut uns 400.000 exemplars i s'havia traduït a vuit idiomes. És un llibre que sedueix, es regala, es deixa i es recomana. No és un llibre escrit per una escriptora ni per una antropòloga (no té especial valor literari, ni pretensió de rigor científic). Fou escrit per una persona corrent que en un moment donat tingué una cosa a dir, i ho féu de la manera que considerà més viva i efectiva.

El fet de ser una obra lleugera no li resta profunditat ni validesa, sinó més aviat el contrari, ja que facilita la seva arribada al públic, sent realment una ajuda efectiva per començar a entendre determinats continguts, estalviant dificultats estèrils.

Continguts.

Fent un esbós sobre el contingut de l'obra, direm que s'hi narra el viatge a peu per l'interior d'Austràlia d'una dona madura occidental dins d'un grup d'aborígens. Durant el viatge va coneixent la manera de viure i ser del grup, i aquesta se li revela com a molt més veritable i "encertada" que a la que ella està acostumada.

Per exemple, es descriu un nivell d'harmonia de grup tal, que totes les decisions es prenen amb el consentiment de tots, participant en la presa d'una decisió indistintament les persones que saben-senten (intueixen) que tenen quelcom important a aportar. Dóna la sensació que el cap de la tribu no té com a funció principal exercir el poder, sinó més aviat inspirar als altres perquè se sentin un grup cohesionat i vulguin ser-ho, aportant el millor d'ells mateixos a la labor conjunta.

En aquest sentit, el cap és un reforç pel grup i simplement propicia la conducció de les diferents forces i energies d'aquest, per tal que cadascuna ocupi el

seu lloc de manera profitosa per al grup i cada persona alhora. El cap, més que exercir el poder, és un puntal que el fa quallar i l'administra. Així, sovint assumeix el liderat una altra persona diferent del cap, de la qual ha sortit una iniciativa concreta que beneficia tothom.

Les diferents persones tenen una actitud oberta quan estan enfocades envers al grup, rebent aquest les seves emocions, idees, desitjos, creativitat... de manera lliure i directa, sense obstacles. No oculten res, si hi haguessin egoismes, gelosies, mesquineses, actituds estúpides i pors, sortirien al pati comú i es netejarien.

En la cultura-societat descrita, les bases del poder reposen sobre les més altes instàncies universals. La seva societat, en el fons, és una societat universal, oberta a tot i projectada cap a totes les coses. En ella tant es considera la seva comunitat, com les altres comunitats humanes, com tots els elements del seu entorn, des dels altres éssers vius a les pedres i, sobretot, l'univers en conjunt.

No hi ha res que quedi al marge de la seva societat, que no compti, no veuen res com si fos un monstre. Tot té el seu lloc i cada cultura té el seu paper. Respecten la posició de la cultura nuant (l'occidental). Segons ells, tot s'ajuda, la veritat és la mateixa a tot arreu. Tots som una mateixa raça que segueix el mateix camí. Cada cosa ens ajuda a tots, i tots ajudem a cada cosa.

La seva societat té sempre present l'eternitat i tot, mentre que la nostra només té present un espai limitat de temps i algunes coses.

Veiem aquí una visió universal de la humanitat diferent a la que occident pretén imposar arreu. Occident considera que ha entès les aspiracions i interessos fonamentals de la humanitat en general, i que per tant ha d'imposar i reproduir la seva cultura i visió del món arreu, sense posar gaire cura en els diferents contextos culturals-socials concrets. La nació aborigen en qüestió, també considera que entén tota la humanitat, però no sent que s'hagi de reproduir la seva cultura, el que sí creu és que el coneixement de les seves idees i valors bàsics poden reforçar (ajudar a reeixir) a altres cultures. Es tracta, per exemple, d'idees i valors universals per a tota la humanitat, afins a les que proposà Gandhi durant la campanya per a la independència de l'Índia; idees perfectament vàlides per a hindús, musulmans, anglesos, etc.

També podem dir que el llibre parla d'una comunitat alegre, amb una comunicació molt fluïda entre els seus membres i amb moltes nits de diversió i jocs. Tant el tractament del poder (sobre el qual hem fet especial esment) com els altres aspectes d'aquesta societat se'ns mostren com a pràcticament immillorables (i lligats a un nivell humà i ètic molt alt).

Quan el lector els concep, sap que allò és pròxim al seu millor desig, al desig al que molts de nosaltres, a mesura que ens han anat passant els anys, hem après a renunciar, resignant-nos a la convicció que el món sempre ha estat un pou d'injustícia que no té remei. Aquesta obra ens diu amb força que moltes de les absurditats que ens envolten no són inevitables, que canviar-les està molt més a l'abast del que ens hem acostumat a pensar, donant-nos prou confiança i valentia per atrevir-nos a allargar la mà cap al món que realment volem.

El llibre ha tingut un gran èxit de públic perquè remet als desitjos més nobles, i no, com passa massa sovint, a causa de tot el contrari.

Ara i aquí.

Ens pot semblar difícil transcendir el fet concret de la lectura. És agradable i fins i tot apassionant pensar que en algun lloc pot haver-hi la cultura-societat descrita; però, què en podem fer nosaltres de tot això ? com pot influir-nos?

Hem adoptat un sistema d'organització político-social que anomenem democràcia, el qual sovint és considerat per nosaltres com, de totes les opcions de les quals disposem, la menys dolenta. La democràcia és una resposta a les necessitats d'un context amarat de "fracassos permanents", com la desconfiança, la inseguretat i l'enfrontament de suposats interessos parcials. Les característiques del nostre sistema judicial són clar reflex del nostre to ètic col·lectiu. Les lleis són eines per atacar i defensar-se, per exigir que la posició d'hom prevalgui sobre la de l'altre. Un judici és la lluita d'una part contra una altra i una lluita a pic i pala contra la falsedat i la mentida. Els parlaments sobre els que recau el poder polític no són llocs on una sèrie de gent obre els seus cors i ments buscant decisions encertades o solucions justes; sinó que són llocs on generalment tot el que es diu està manipulat prèviament per interessos concrets. On la majoria sotmet sense miraments la minoria (per àmplia que aquesta sigui) a través del vot.

Vivim en una cultura-societat, on molts elements (l'educació, els polítics, la justícia, la religió...) no són com se suposa que haurien de ser. Són elements degradats, que no tenen força del sentit que haurien de tenir.

El que ens fascina de la nació aborigen australiana en qüestió, és que en ella tot sembla ser exactament com hauria de ser. Estem molt acostumats a mentir-nos a nosaltres mateixos, a fer veure coses, i acceptar situacions absurdes. Però a pesar de les dificultats i dissonàncies del to global del context on ens trobem, en la nostra vida quotidiana sovint actuem d'una manera més o menys pròxima a la que el llibre atribueix a la tribu. Fins i tot ens atreviríem a dir que molts dels projectes col·lectius realment reeixits, han tingut alguna cosa d'aquesta harmonia.

De fet, com ja hem esmentat, el que ens fa ser éssers humans, el que constitueix les nostres aspiracions humanes, la veritat, és igual a nosaltres, per ells i per qualsevol altre poble. Nosaltres no som aliens a ells (quan llegim el llibre connectem amb ells), entre nosaltres tan sols hi ha una diferència d'afinament. La tribu defineix la diferència entre ells i els occidentals, com la que hi ha entre "els autèntics" i "els mutants". Si observem el que és la nostra vida de cada dia i els continguts de l'obra, veurem que, tot i que l'exotisme hi és pre-

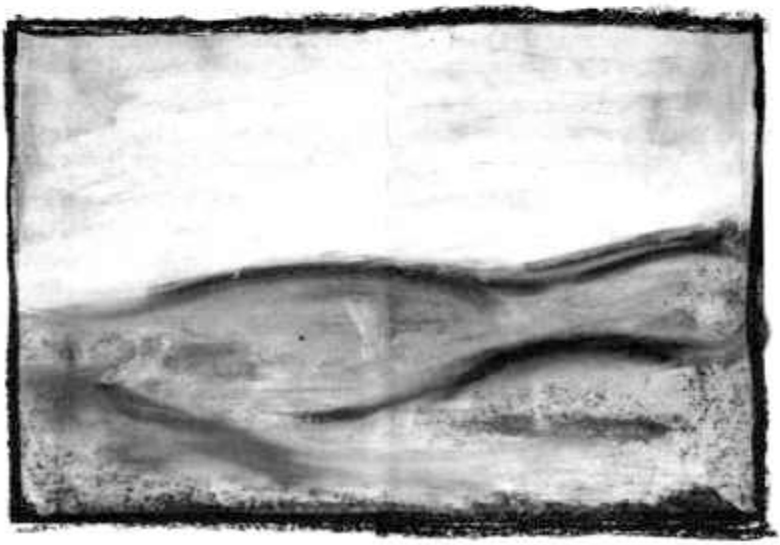

©Fina Sala

sent, no es tracta d'un llibre de viatges exòtics per evadir-nos; sinó que sobretot és un llibre sobre nosaltres, sobre ara i aquí.

Crit contra el desert.

Hi ha un passatge en el llibre que defineix molt bé la posició de l'home occidental en el seu món: quan la protagonista assumeix el liderat del grup en la seva marxa pel desert, es veu sola i agredida per una natura que sent hostil i cruel. Llavors llança un crit contra la natura.

Per l'home occidental la terra és un lloc d'escassetat, un lloc avar que el nega. I ell s'hi enfronta per subjugar-la. En aquesta actitud bàsica enfront de la natura hi podem veure totes les seves febleses, com l'excés de violència, la covardia, manca de fe, ignorància. L'home europeu té una visió de la vida i la natura que podríem anomenar fonamentalment *darwinista*: una lluita despietada d'interessos parcials, on el més fort triomfa, perjudicant el més feble. Aquesta visió del món pot ser correcta (com a descripció d'un aspecte de la natura), però demostra una gran ignorància el considerar que la natura és només això (l'ètica del liberalisme econòmic entre moltes altres coses està impregnada d'aquesta ignorància). La natura també és, i sobretot és, generositat extrema, amor, fraternitat. Quan es té valentia, confiança i un coneixement complert, es veu aquest aspecte més elevat de la natura. I que aquest és molt més important i real que el "darwinià"; el qual esdevé insignificant al seu costat.

En el to central del que és la nostra cultura hi és present una gran ignorància o falta de coneixement sobre la naturalesa de les coses. Aquesta mancança propicia un desordre interior, un no saber com s'és i com organitzar-se o estructurar-se (imaginem un cos que no té els ossos ben posats). Això fa que hom no tingui prou força per superar els seus problemes, i sovint es quedi estancat en posicions intermitges pel que fa a les seves aspiracions vitals, o que pugui tenir dificultats per arribar a veure clar quines són aquestes. Tal com esmenta el portaveu de la tribu, és com si algú per ignorància caminés amb les sabates canviades. Qui ho fes podria caminar una estona d'aquesta manera, però patiria dolors innecessaris i li costaria avançar. Tota la nostra cultura-societat es mou d'aquesta manera.

La nostra civilització, ha seguit un procés de concentració progressiva en la part baixa de la natura, seguint-lo també la seva concepció del coneixement. Dins d'aquest procés es formulà la ciència moderna, la qual domina el to general de la nostra cultura en conjunt. En aquest procés podem destacar filòsofs com Descartes i Bacon, considerats entre els pares de la ciència moderna. A través de les seves obres podem veure amb força claredat el que ha acabat sent el nucli central de la manera de ser col·lectiva de la nostra societat. Així, per exemple, Bacon significativament preferia no tenir en compte res que no fossin "els fets". Segons ell, la realitat era estrictament els fets i la resta no tenia importància.

Aquest procés, en gran mesura, no és altre que el de la fascinació pel poder a nivell material o físic. El poder de vèncer un exèrcit, de tenir més riqueses materials, de dominar la terra. Aquest poder fou vist com el que alliberaria definitivament l'home de les seves penalitats. Aquest poder fou vist "evident" i de resultats palpables; convencia que la manera de pensar que conduïa a ell (afí a la ciència moderna) era l'encertada, l'única que anava clara i irremissiblement lligada amb la veritat, i que per tant donaria tot el que l'home pot valer. Europa va veure, i majoritàriament encara veu, la solució cultural a la que havia arribat com a única important, l'exitosa, la que havia assolit el liderat mundial.

Així, la ciència moderna (coneixement de la dimensió baixa de la natura) capitalitzà també de manera fonamental les ànsies de veritat, i protagonitzà moltes utopies i esperances. La ciència impregnà tot el que havia de sonar a seriós i sòlid. També se li atorgà el paper d'articuladora de tots els esforços dirigits a tenir cada cop una visió més real-veritable-clara del món. La ciència moderna dirigí aquesta voluntat de claredat, natural en l'home, que, de per si, és cada vegada més present en la nostra cultura-societat, duent-la per un camí peculiar.

Aquesta confiança-fascinació per la ciència moderna i el poder material lligat a ella, tingué el seu moment culminant en els anys seixanta, amb el gran *boom* econòmic de béns de consum, i amb la fita simbòlica de l'arribada de l'home a la Lluna. Ara estem en una època en què es comença a posar en dubte la manera tancada i dura com s'ha vist la ciència. El mite d'un món fàcil i feliç dominat per la tecnologia ha decaigut i té seriosos problemes, tot i persistir una voluntat afeblida d'aferrar-s'hi. La visió mítica i prepotent de la ciència està en crisi, o si més no s'està moderant com a motor emocional. Moltes de les expectatives concebudes en temps més eufòrics no s'han complert. El desenvolupament mundial que hom somià ha fracassat i sembla que no hi haurà cap *boom* tecnològic tan espectacular a l'any 2000.

Coneixement Universal.

En la nostra cultura-societat està creixent una voluntat de valoració dels pobles de cultura no occidental, es posa atenció en la seva organització social, concepció del món i idees metafísiques. També hi ha una voluntat d'obertura cap a formes de coneixement de la nostra pròpia civilització que foren deixades de banda, i que de fet sintonitzen perfectament amb les concepcions metafísiques de totes les cultures no occidentals, coincidint plenament totes elles en els seus continguts més centrals i significatius, precisament els que són el fonament de la seva coherència i solidesa. Podem qualificar aquest coneixement d'universal, per estar present en totes les cultures, i per abastar la totalitat de la realitat. Actualment, en el nostre ambient cultural comú, és present aquesta voluntat d'obertura (i ho és en augment), que en el fons és d'enriquiment i renovació. Encara que no sabríem dir fins a quin punt aquesta és important o fins a quin punt queda contrarestada per altres corrents de signe contrari. El llibre, sobre el qual tracta aquesta article, s'emmarca dins d'aquest context d'obertura.

Una part important del públic s'interessa per aquests temes, havent-hi una gran proliferació de llibres que hi fan referència. Aquest moviment cultural, que s'ha anomenat vagament com la *new age*, té ressonància sobretot a nivell popular. S'ha englobat irregularment sota aquest denominador una gran quantitat de títols, molt diversos entre

©Eva Virgili

ells i de qualitat i vàlua també molt diversa.

També es pot veure alguna cosa d'aquesta obertura en l'àmbit de la cultura oficial, però en aquest cas molt sovint es tracta de l'ombra d'una ombra. El coneixement universal fa molt temps que ha estat deixat de banda en les universitats i la "cultura oficial". Una persona pot estudiar humanitats més de vint anys sense haver de tractar mai a les aules res que tingui a veure amb aquesta modalitat de coneixement tan fonamental. Els pensadors que representen un esforç inicial envers a recuperar aquests continguts, com Eliade o Guenon, ocupen posicions molt perifèriques en el conjunt de l'esfera cultural oficial. Tot sembla apuntar que aquesta li costarà fer-se ressò d'aquest interès creixent.

Les ONG per al desenvolupament, en general mostren una voluntat d'afinar més en el coneixement de les cultures amb què entren en contacte, en lloc de fer estricta beneficència, o apologia d'una idea de desenvolupament tancada.

D'altra banda, observant la publicitat de TV, que pot ser un dels millors miralls del nostre pols cultural-social actual, podem tenir una idea del que està passant en el nostre col·lectiu, de fins a quin punt s'està canviant i com. Podem veure-hi diferents intents de visions matisades (més humanes) de la ciència i la tecnologia, una presència molt minsa i incipient d'altres cultures, i sobretot una creixent valoració de la natura i l'ecologia, encara que a nivell molt superficial.

Pel que fa a aquesta obertura, no cal dir que no es tracta de reproduir formes culturals d'altres entorns, sinó de buscar una adaptació dels seus mateixos continguts bàsics ancestrals a la nostra sensibilitat, al punt o ens trobem. No té cap sentit anar al desert d'Austràlia, ni venerar cap cultura com a perfecta. Hi ha cultures més reeixides que altres, però totes les cultures tenen els seus defectes i elements exitosos. No té sentit pensar que la nostra civilització no té valor, com tampoc ho tingué i té el pensar que és l'única amb valor. Seria absurd provar d'imposar la democràcia i el nostre sistema jurídic a la tribu descrita en el llibre, però aquestes eines d'organització social, poden ser valuoses de cara a inspirar solucions a altres comunitats.

De fet, el coneixement universal és una base ideal per a la comunicació fructífera entre pobles. Quan no es parteix d'aquesta base, sovint es pot caure en la incomunicació i destrucció o empobriment cultural-social.

Conclusió.

La fascinació pel poder desplegat per una manera de pensar encapçalada per la ciència moderna, ens ha fet creure que només amb aquest coneixement n'hi havia prou, però ara comencem a veure que no és així i fins a quin punt el nostre excés de confiança en ella, i la ignorància i abusos que implica, ens han fet cometre greus errors. En aquest article, en cap moment he pretès desqualificar la ciència moderna; de fet aquesta i el coneixement universal no tenen perquè excloure's (estem acostumats a la visió *darwiniana* de la natura, dominada per l'enfrontament i l'exclusió). L'afany de claredat ens ha fet rebutjar les "supersticions" en pro de la ciència; mentre ho fèiem hem perdut continguts fonamentals i hem acabat fent de la ciència, sobrevalorant-la, una superstició. Cal deixar de pensar a batzegades i de manera simplista, i contemplar les coses més detingudament, llavors podem posar cada cosa al seu lloc.

La renovació que necessita occident, no pot ser simplement un altre canvi de les fórmules estructurals político-socials. No podem esperar que només amb un nou model de democràcia, o un

nou socialisme n'hi hagi prou. Una renovació de les estructures pot ser una ajuda, però no ens pot dur a una solució que realment ens satisfaci.

El repte realment important al qual tendim és la renovació de la nostra cultura-societat en conjunt, basada sobretot en una millor concepció del coneixement que ens permeti posicionar-nos en el món, conèixer realment el món i a nosaltres mateixos, i treballar en la direcció de deixar de fer el que el llibre anomena "caminar amb les sabates canviades". Una cultura renovada, millor, que veritablement contempli la realitat de manera coherent, ens farà millors a nivell personal i social. Amb una cultura que posa pals a les rodes al nostre coneixement personal, per moltes revolucions que fem, per molt que els millors somnis semblin possibles en un moment feliç, ens faltarà coherència i solidesa, i acabarem trobant-nos immersos en les mateixes mesquineses i debilitats, de les quals preteníem fugir.

De fet, el llibre en qüestió és una molt bona introducció al coneixement universal. Estem acostumats a unes humanitats on es malgasta molta quantitat d'intel·ligència i de vitalitat amb prestatges plens de llibres acadèmics poc vius que es perden en aspectes poc importants i no acabem d'abordar de ple les qüestions. Aquí es tracta d'un coneixement eminentment pràctic, viu, on prima l'economia de l'esforç (no estem dient que requereixi poc esforç, sinó que en ell l'esforç té més sentit), un coneixement prim i transparent, que permet contactar fluidament la veritat amb la realitat. i que es torna més prim i transparent a mesura que es profunditza en ell. Tanmateix, no ens estendrem parlant del coneixement universal en si. No pretenem aquí fer-ne un resum introductori, tan sols volem posar-hi un punt d'atenció, així com indicar el seu valor cultural-social pel que fa a ajudar a que tot vagi més bé.

©Erna Sala

Bibliografia utilitzada:

- Morgan, Marlo (1996) *Les veus del desert.* Barcelona: Columna.
- Riera, Santiago (1994) *Més enllà de la cultura tecno-científica.* Barcelona: Edicions 62.

Altres articles publicats a VIA FORA!! de possible afinitat:

- VACHON, Robert ( ) "Viure amb la terra", Via fora!!, 39.
- LUIJIF, Reginald i TIJMES, Pieter ( ) "El perill Bruntland. La necessitat d'una nova resistència", Via Fora !!, .

Jordi Cavaller

CONVERSA AMB LA CONXITA, MARE DE LA FLORS.

àngels. Milagros Vallès.

Aquesta entrevista és una mica diferent de les que s'han fet fins ara. Consta d'una primera part introductòria sobre la Flors i d'una segona part amb les reflexions que fa la seva mare sobre ella. És un recull de sensacions i sentiments respecte a un fet que va passar l'hivern passat. Hem intentat copsar qui era la Flors, cooperant de Metges del Món a Ruanda, que amb trenta-tres anys va morir assassinada encara no se sap per què ni per qui.

L'haver viscut aquest esdeveniment d'aprop, ja que era cosina de l'àngels, la conversa amb la seva mare i les notes de premsa ha estat el material que hem fet servir i que ara us presentem. El nostre sentiment respecte a la Flors és d'emoció, orgull, exemple i alegria.

This interview is a bit different from the ones we have made so far. The first part is an introduction on Flors and the second part consists of reflections on her by her mother. It is a collection of sensations and feelings about a fact which happened last winter. We have tried to capture who Flors was, cooperating with Physicians of the World at Ruanda and who, 33 years old, was murdered, why and by whom we still don't know.

The fact that Flors was a cousin of Angels and therefore the latter lived this tragic happening from very close, the conversation with her mother and the press notes have been the material which we have used and which we present to you now. Our feeling about Flors is that of emotion, pride, example and happiness.

Ĝi tiu interrujuo estas iom malsimila al la ĝis nun aperintaj. Ĝi havas unuan enkondukan parton pri Flors kaj duan parton kun la pripensoj pri ŝi de ŝia patrino. Estas kolekto da sensacoj kaj sentoj pri fakto okazinta pasintan vintron. Ni klopodis kapti kiu estis Flors, kooperantino de Kuracistoj sen Landlimoj en Ruando, kiu tridekjara estis murdita, oni ne scias kial nek de kiu. Car ŝi vivis la eventon de proksime, tial ke ŝi estis kuzino de Angels, la konversacio kun ŝia patrino kaj la ĵurnalistinoj estis la materialo kiun ni uzis kaj kiun nun ni prezentas al vi. Nia sento rilate Flors estas emocia, fiera, ekzempla kaj ĝoja..

Qui se'n recorda dels tres cooperants de Metges del Món assassinats a Ruanda aquest hivern passat? Entre ells hi havia una dona catalana, la Flors, infermera que vivia a les Canàries. Els altres dos eren Manuel Madrazo i Luis Valdueña. Nosaltres hem visitat la mare de la Flors i en volem donar testimoni. Abans, però, de transcriure les seves paraules voldríem fer el següent comentari.

No era el primer cop que la Flors anava a l'Àfrica, feia anys que havia anat de viatge al Senegal. Era una gran viatgera. Havia treballat el 1994, dos mesos i mig, als camps de refugiats de Goma. Sobre aquesta estada comentava des del seu últim viatge: "l'altre dia quan vàrem estar al camp de Mugunga, on hi vaig treballar el 94, t'adones que tot l'esforç que s'hi va invertir, d'un dia per l'altre, queda arrasat com si mai no hagués existit. Desenganyada de l'ésser humà? De vegades, però la realitat és dual, no existeix el bé sense el mal, ni el dolor sense l'alegria. Aquí està i s'intenta acceptar. Una cosa sense l'altra no pot existir".

La Flors estava atrapada per Àfrica, va escriure: "a l'Àfrica les coses de la meva vida quotidiana perden importància, es veuen molt llunyanes. Aquesta és una vida plena d'incerteses en la que mai pots preveure què pot passar. Aquí assaboreixes els segons, la llum, el color

i la música. De vegades es pateix quan vols donar i no pots; quan veus el dolor dels altres i et veus incapaç d'evitar-lo".

No es plantejava la seva estada a Ruanda com un acte d'heroïcitat. "Mai m'he plantejat si val la pena o no, simplement estic aquí i ja està. És on em sento millor amb mi mateixa, més que en qualsevol altre lloc del món".

Era molt conscient del perill que corria a Ruanda, estava en un país en guerra, però les seves ganes d'estar-hi i poder ajudar els ferits i desvalguts sense tenir en compte bàndols ni raça, eren més forts que les seves pors i estava molt contenta que l'haguessin triada pel seu currículum.

Considerava, la Flors, que la decisió era totalment personal i que responia a les seves necessitats vivencials: "potser els meus amics i la meva família em veuen com si fos molt valenta, però també, en el fons, penseu que no tinc cap necessitat d'anar a patir, a buscar problemes que no tinc".

Fou assassinada juntament amb els seus companys el 18 de gener d'aquest any a Ruhengeri, prop de la frontera amb el Zaire, encara no se sap per qui, oficialment per la guerrilla ruandesa, però sembla, també, que podrien haver estat membres del propi exèrcit. Varen ser víctimes de la guerra, van morir per un motiu absurd o per res. Qui els va matar, però, ho va fer segurament amb armes europees o dels Estats Units d'Amèrica. França, Gran Bretanya i EUA utilitzen l'exèrcit al servei de dictadors i del neocolonialisme, que, a canvi de milers i milers de morts arreu d'Àfrica, però també a d'altres països del món, fan créixer l'únic imperi del món, l'econòmic.

Aquestes morts ens fan pensar que l'acció humanitària ha de ser eficaç perquè es puguin atendre les víctimes, cal assegurar que sigui respectada pels senyors de la guerra i els governs. No es pot admetre el martiri com a justificació de cap mort. Les ONG han d'extremar la precaució perquè pèrdues tan immenses no tornin a produir-se. La Flors havia fet una aposta per la vida i mereixia guanyar-la.

Per acabar voldríem mencionar uns versos de Whitman que la Flors, bona lectora de poesia, va enviar a una amiga seva en l'última carta: "asciendo desde la noche y me encumbro desde la Luna. Sé que un resplandor vívido y vacilante es el reflejo de los rayos del Sol. Y que yo viniendo de lo grande o de lo pequeño desemboco en el centro del universo".

* * *

Som a l'estiu a Manresa. Les set del vespre. Hem anat a veure la mare de la Flors. A l'ambient es barregen diferents sensacions. Una tristor serena pels fets que tornarem a recordar es barreja amb l'alegria d'esperit que té aquesta mare que fa evolucionar els esdeveniments combinats amb records, però sense odi ni rancúnia contra ningú. No cal fer preguntes, la Conxita ens va explicant de mica en mica el recorregut i nosaltres l'escoltem participant amb ella del record.

"L'any 1991 la Flors va marxar de Manresa per anar-se'n a Canàries. Treballava allà, feia d'infermera a la planta maternoinfantil. Tot el sofriment infantil l'aterrava molt. Després va marxar a

treballar al Centre de Salut Escaleritas, un barri molt humil de Las Palmas.

Era molt inquieta, sempre anava buscant, havia viatjat molt. Va anar al Marroc, Cuba, Bolívia, Senegal... d'aquest darrer país va tornar molt impressionada. Després va anar a Ruanda. Tothom li preguntava si tenia por, però tothom apreciava el que ella desitjava. A mi m'agradava que ella estigués contenta. Ho feia de gust. És incapaç de fer mal a ningú.

Quan va tornar de Ruanda un dia va trobar unes fotos que ens enviava i jo veia que tenia els ulls plorosos i vaig dir-li a la Flors: saps que potser no els tornaràs a veure perquè els porten a orfenats...? En una altra foto hi havia un xicot més gran, "aquest potser ja l'hauran mort —va dir— perquè estava refugiat en una casa de religiosos, però a la banda contrària". Vaig veure que es va afectar i vam deixar la conversa en aquest punt.

Jo li veia aquella entrega, aquella capacitat de tot...

Uns dies abans que marxés per darrera vegada a Ruanda, vaig anar amb el seu pare a veure-la a Las Palmas. Nosaltres no sabíem res d'aquesta marxa. Ens en vam assabentar allà mateix. A l'endemà al matí el diari anunciava a primera plana que una infermera catalana se n'anava cap a Ruanda. El seu pare li va dir: mira Flors, tu no ho arreglaràs mai això. Però ella li va contestar: pare, tu no has fet mai res sense risc? És un risc que jo vull córrer.

Tenia una predilecció especial per als avis. Es passava hores i hores escoltant-los i fent-los-hi companyia. Quan li comentava que en un enterrament hi havia gent que plorava els avis morts, sempre em deia: és molt llastimós que a la gent els plorem només quan es moren.

Era una noia molt de la broma.

A Las Palmas hi ha gent que va conèixer la Flors, que té la seva fotografia a casa, li encenen ciris i resen.

Al centre on havia treballat hi va haver un gran trasbals després de conèixer la mort de la Flors. La gent plorava dient que se'ls havia mort la seva infermera. Van ser moltíssims els testimonis d'afecte i record sincer vers ella que vàrem poder copsar quan hi vàrem anar.

Jo crec que ser cooperant és una cosa que t'ho demana el cor. Mireu, el capellà de Las Palmas que va oficiar la missa en record seu, quan nosaltres hi vam anar, va dir: la Flors és una santa i no era practicant de cap religió. Són persones que d'alguna manera van més enllà de la religió. Creuen en allò que va dir la Flors: aquestes criatures els vull canviar la vida.

Ens ha vingut i venen a visitar molta gent. Molta gent que ni tan sols coneixíem, d'arreu de l'estat i també de fora. Un mossèn em deia que havia fet més bé la Flors que ells predicant tota la vida, en referir-se a l'acció i a l's coses autèntiques i reals.

Em fa l'efecte que ni ella (la Flors) sabia el que es feia. Estava guiada... per una força superior."

àngels i Milagros Vallès

ASSOCIACIÓ CULTURAL

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Via fora!!

En/Na.....
Adreça..... Telèfon.....
Població..... Comarca.....

- ☐ Em subscric a "VIA FORA!" (1.400,- pessetes/4 números)
- ☐ Vull rebre el nº de "VIA FORA!" (400,- pessetes)
- ☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (1.000,- pessetes/trimestre)
- ☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (1.500,- pessetes/trimestre)
- ☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (2.000,- pessetes/trimestre)
- ☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (pessetes/trimestre)

Forma de pagament

- ☐ Gir postal
- ☐ Domiciliació bancària (preferentment Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona)
- ☐ En efectiu (personalment)

Data Signatura

ASSOCIACIÓ CULTURAL

BUTLLETA DE DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Nom i cognoms _____

Caixa/banc _____

C/C ☐☐☐☐.☐☐☐☐ ☐☐ ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

Adreça _____

Població _____ Comarca _____

Senyors, els agrairé que amb càrrec al meu compte/ a la meva llibreta, atenguin, fins a nova ordre, el rebut que periòdicament els presentarà ENLLAÇ per al pagament de la meva col.laboració.

Data Signatura

Associació ENLLAÇ, Apartat de correus 85 E-08291 Ripollet (Vallès Occidental)
Telfs. 692 51 83 - 692 66 55 - 897 43 05 e.mail: mon@bcn.servicom.es

DESCOBREIX CATALUNYA

AL PALAU ROBERT

Vols saber-ho tot sobre el menjar a Catalunya? Vine al Palau Robert.

Vine a fer un viatge pel passat, el present i el futur del menjar a Catalunya. La nostra és una cuina fortament arrelada a la terra, una cuina de contrastos que ha rebut i ha donat moltes influències. Per això, al Palau Robert, hem preparat l'exposició "Menjar a Catalunya, l'estil d'un poble", on hi trobaràs, explicat d'una manera sorprenent i didàctica, l'evolució de la cuina del nostre país, del seu estil actual i de com s'hi ha arribat, des de quatre interessants punts de vista: l'històric, el mediambiental, el tecnològic i el del gust. Vine! Quan tornis a seure a taula tot serà molt diferent.

Des del 18/11/97 fins al 30/3/98

Centre d'Informació Turística de Catalunya

Generalitat de Catalunya

ENHAVO CONTENTS

Cefartikolo	3	Editorial
Interreto:Spaco de kiberkonfliktoj	4	Internet: space of cyberconflicts
Epistemologia enkonduko: prahistorio, antikva mondo, diverseco kaj kljltura relativeco	9	Epistemologic Introduction: Prehistory, Antiquity, Diversity and Cultural Relativity
Komuna platformo de la civila socio de la regiono de la grandaj lagoj.	13	Common Platform of the Civil Society of the Region of the Big Lakes
La maldekstrularo antal la kultura plurismo respondo al Patrick Viveret	27	The Left in face of the Global Question An Answer to Patrick Viveret
Agi kamparane.	30	Self-sufficient living.
Sekve de... Prezento de la fako	36	About...Presentation of a new section
Pripensoj pri la informado	38	Reflections on uniformisation
La vocoj de la dezerto. Socio kaj universala sciado	43	The voices of the Desert, Society and Universal Knowledge
Konversacio kun Conxita	50	A talk with Conxita

Via fora!! núm. 55 Estiu del 1997. Preu venda: 400 ptes.

Edita: Associació **enllaç**. Apartat de Correus 85, 08291 RIPOLLET (Vallès Occ.), telèfons: 692 51 83 – 692 66 55.

Podeu reproduir qualsevol article sempre que sigui de manera íntegra, us agrairíem que féssiu constar la procedència.

Via fora!! és composada electrònicament per membres de l'Associació comptant amb la col·laboració d"Projecte Repensar la Societat' i Servei de Secretaria S.A. i Imprès als PP. CC. a "La Impremta" (el Prat de Llobregat), amb paper ecològic Biotop 3 de 100 grams l'interior i cartulina ecològica Magnosttar de 200 grams les portades.

D.L. B-13.925/1984 I.S.S.N. 0214-672X.

Via fora!! és membre de l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català APPEC.

Aquest número de la Via fora!! és fruit del treball de: àngels, Eugeni, Joan-Ramon Gordo, Agustí Nicolau, Josep Puig, Jaume Sobrevals, Milagros Vallès, Lluís Vàzquez.

La secció "L'alternatiu" ha està produïda per l'associació Alternativa Verda, Ap. de Correus 10017, 08080 Barcelona, correu elect: ecosavcatalo@gnapc.org

La secció "Arran de..."està produïda per l'Escola d'Estudis Polítics Randa, Rocafort 242 bis, 08029 Barcelona. Tel.

També han col·laborat en les traduccions: Mercè Castany, Ramon Llop, Marina Ollé, Llibert Puig i l'Associació Catalana d'Esperanto.

Les il·lustracions són de Cèlia Mirete, Xavi López, Fina Sala i Eva Virgili.

La fotografia de portada és de Flors Sirera

Editorial 3

Altrament

Internet: espai de ciberconflictes
Javier Villate. 4

Prehistòria, món antic, diversitat i relativitat cultural
Xavier Fitella. 9

Plataforma comuna de la societat civil dels Grans Llacs. Cap al segle XXI
Centre Internacional Martin L. King. 13

L'esquerra davant el pluralisme cultural.
Agustí Nicolau Coll. 27

L'alternatiu

Viure autònomament
Coalició per a una economia comunitària cooperativa. 30

Arran de...

Presentació de la secció 36

Reflexions sobre l'uniformització
Xavier Joanpere 38

Relligats

Les veus del desert. Societat i coneixement universal
Jordi Cavaller. 43

A la intempèrie

Conversa amb la Conxita, mare de la Flors
angels, Milagros Vallès 50

enllaç